

**Засновник:** Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

**Головний редактор** М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу.

**Редакційна колегія:** Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

**Адреса редакції:** НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua.

Ідентифікатор медіа R30-01101

---

# Україна: події, факти, коментарі

## Інформаційно-аналітичний журнал

№ 7 2026

### ЗМІСТ

#### Коротко про головне

**Звернення Президента України В. Зеленського .....3**

#### Аналітика

##### Політичні акценти

Тарасенко Н.

**Візити Президента України В. Зеленського до країн Перської затоки: військово-політичні та економічні підсумки в оцінках експертів... .....5**

Потіха А.

**Саміт глав МЗС країн G7 у Франції.....18**

Закіров М.

**Візит Президента України В. Зеленського на Близький Схід.....24**

Аулін О.

**Візит офіційної української делегації в Казахстан: оцінки експертів.....30**

## Економічний ракурс

Кулицький С.

**Стан і проблеми розвитку українського ринку праці  
на початок 2026 р. ....36**

### **Наука – суспільству**

**Основні напрями діяльності НАН України.....46**

**Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....53**

**Наукові видання НАН України.....67**

## Коротко про головне

### Звернення Президента України В. Зеленського

*«Тільки значні фінансові втрати примушують Росію думати про сценарій виходу з війни», – зазначив Президент України.*

«Шановні українці, українки!

Сьогодні майже увесь день тривали роботи в Одесі – після нічного удару “шахедів”. Більшість вдалося збити, але, на жаль, не всі. Знов були влучання по енергетиці й по житлових будинках. На жаль, три людини загинули, серед них – маленька дитина. Мої співчуття рідним. Вісімнадцять людей поранені. Усім надано необхідну допомогу. Ми неодноразово пропонували Росії припинити вогонь хоча б на Великдень – на цей особливий час року. Але для них усі часи однакові, для них немає нічого святого, і якщо Росія може собі дозволити війну, може профінансувати її – Росія до миру сама переходити не захоче. Тому так важливо не збавляти тиску на агресора, і кожен у світі, хто це розуміє, – розуміє, як наблизити мир.

Ми в Україні робимо свою частину цієї роботи постійно, і наші далекобійні санкції продовжують працювати дуже ефективно та реально зменшують російські доходи, передусім це нафтові доходи. Це абсолютно справедливо, а головне – обмежує можливості Росії затягувати цю війну. Тільки значні фінансові втрати примушують Росію думати про сценарій виходу – виходу саме з війни. Зараз, звісно, нафтовий ринок та загалом глобальні ринки у кризовому стані через невирішену ситуацію навколо Ірану. Нафтові країни тепер – і Росія серед них – можуть заробити більше. І наші дрони, наші ракети Росію в цьому обмежують – дякую нашим воїнам за влучність.

Сьогодні, зокрема, про дипстрайки говорили з Головнокомандувачем та начальником Генштабу. Я дякую й тим партнерам, які продовжують тиснути своїми методами – відповідними санкціями, зупинкою танкерів та обмеженнями на постачання сучасного обладнання в Росію.

Усе, що росіяни можуть заробити на шокових цінах на нафту, вони віддадуть на війну. Цей пріоритет у них поки що не змінився. Тому кожне наше обмеження їхньої здатності експортувати нафту – правильне. Якщо Росія буде готова припинити удари по нашій енергетиці, ми будемо готові відповісти їм дзеркально. І така наша пропозиція – через американців – у російської сторони є. Працюємо зараз також дуже предметно по документах із американською стороною. Як і домовлялись, Україна готує свої пропозиції, своє посилення документа про гарантії безпеки. Саме гарантії безпеки – це ключ до реального закінчення війни, до тривалого миру, взагалі до такої політичної та юридичної ситуації, щоб війну можна було закінчити, і щоб у людей була довіра до процесу. Важливо, щоб партнери нас у цьому чули, і щоб і надалі у перемовинах ми йшли продуктивно. Зараз багато зневіри у

дипломатії – і не тільки тут – щодо війни Росії проти України. Але від усіх учасників дипломатичного процесу залежить, що буде результатом та чи буде результат. І ми фактично кожен день контактуємо з американською стороною на різних рівнях, щоб результат був.

Ще одне. Зараз наша команда докручує домовленості з візитів цими днями. Керівник “Нафтогазу” працює з турецькою стороною, щоб реалізувати все те, про що ми говорили позавчора у Стамбулі. Спільна робота з Туреччиною для нас – це одна з гарантій енергетичної безпеки, логістичної безпеки. Хороше підґрунтя є, щоб зробити нові спільні кроки. Ця зустріч з Президентом Ердоганом була однією з найбільш позитивних за всі роки. Дякую. Дипломатична частина нашої команди працює також і по Сирії, щоб посилити нашу взаємодію. Ми вже відновили повноцінні відносини, треба відновити й постійну дипломатичну присутність, постійну взаємодію. Р. Умеров зараз продовжує працювати в регіоні заради спільних наших безпекових кроків з відповідними країнами та розширення як оборонних, так і економічних відносин. Вже є наші домовленості із Саудівською Аравією, Еміратами, Катаром, Йорданією, також Оман, Бахрейн – є зацікавленість. Україна вперше в історії не просто представлена в регіоні Близького Сходу та Затоки, а є там бажаним та сильним партнером.

Україна однією з перших і принципово підтримала регіон, коли почались атаки від іранського режиму, – ми зробили це реально. Також ми підтримали Сирію, коли був знесений режим Асада. Варто врахувати зараз і інтереси народу Ірану, щоб усе було достойно. Ми прагнемо достойного миру для себе, і саме це просуваємо дипломатично. Наша мета абсолютно чітка: потрібна стабільність і мир у Європі, потрібна стабільність та мир на Близькому Сході та в Затоці, так само як і в інших глобально важливих регіонах, щоб світ не знав таких проблем через дестабілізовані ринки, знищену енергетику, порушене мореплавство, ядерну загрозу чи продовольчу небезпеку. На безпеку заслуговують усі народи – і будуть ще й нові наші безпекові домовленості, які точно посилять Україну. Зараз з Україною як з безпековим партнером хочуть співпрацювати дуже різні держави, але ми відкриті до спільної роботи з усіма тими, хто підтримує наш суверенітет, нашу незалежність та поважає наших людей. Я дякую вам за те, що Україна стала такою й що Україну поважають так.

Слава Україні!» *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (http://www.president.gov.ua). – 2026. – 6.04).*

## Аналітика

### Політичні акценти

Н. Тарасенко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

### **Візити Президента України В. Зеленського до країн Перської затоки: військово-політичні та економічні підсумки в оцінках експертів**

Наприкінці березня Президент України В. Зеленський здійснив робочі візити до чотирьох держав Близького Сходу – Саудівської Аравії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Катару та Йорданії. Візити були зосереджені на укладенні конкретних оборонних угод і розширенні співпраці у сфері безпеки. Досягнуті домовленості передбачають передачу досвіду України щодо застосування дронів для перехоплення ворожих повітряних цілей в обмін на фінансову підтримку, надійні постачання енергоносіїв, стратегічні інвестиції, а також розвиток довгострокових партнерських відносин з країнами Перської затоки в секторах оборони й технологій.

Президент України 26 березня прибув з візитом до Саудівської Аравії. Мета поїздки – обговорити співпрацю у сфері безпеки, постачання систем ППО та розвиток оборонної промисловості України. Особливої ваги цьому візиту надає той факт, що Саудівська Аравія є однією з країн світу з найвищими витратами на оборону. Ще до загострення регіональної напруженості вона витратила близько 6 % ВВП на озброєння і військові технології, покриваючи понад 90 % потреб у зброї через імпорт. Це робить її одним з найбільших світових імпортерів озброєння, що прагне лідерства в цьому регіоні. Саудівська Аравія також є єдиною країною Перської затоки, з якою Україна вже мала угоду про оборонну співпрацю, підписану 20 серпня 2020 р. Попередній документ передбачав обмін розвідувальними даними та спільні військові навчання. Нинішня ж співпраця створює умови не лише для втілення попередніх домовленостей, а й для їх розширення. Зокрема, як зазначив В. Зеленський, Саудівська Аравія разом з Катаром, Об'єднаними Арабськими Еміратами, Бахрейном, Йорданією, Кувейтом і США звернулися до України за консультаціями щодо досвіду української протиповітряної оборони.

У Саудівській Аравії Президент України зустрівся зі спадковим принцом Мухаммадом бін Салман Аль Саудом. Під час зустрічі було підписано угоду про оборонне співробітництво між міністерствами оборони двох країн. «Маємо домовленість, яка відкриває шлях до нових контрактів, технологічної співпраці та інвестицій», – зазначив В. Зеленський. За його словами, це створює основу для поглиблення оборонної та технологічної співпраці, підсилює міжнародну роль України як безпекового донора (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c6246rkzev4o>).

Президент В. Зеленський наголосив на цінності практичного досвіду України в оборонній співпраці. «Вже п'ятий рік ми протистоїмо терористичним ударам балістикою та дронами, подібним до тих, які зараз завдає Іран у регіоні. Саудівська Аравія зацікавлена у цьому досвіді, і співпраця може бути взаємовигідною», – зазначив він.

Як зазначає кореспондентка BBC News Україна Ж. Безп'ятчук, Україні нині доводиться враховувати ризик витоку чутливої інформації про свої технології до Росії. Адже спецслужби Москви традиційно активні на Близькому Сході. До того ж до війни США та Ізраїлю з Іраном арабські країни активно співпрацювали з Росією. Тож імовірно, що під час свого візиту В. Зеленський домовлявся як про загальні параметри співпраці, так і про гарантії збереження таємниці щодо українських технологій у разі їх трансферу до арабських країн Перської затоки. «Ми боялися відкривати таке стратегічне партнерство з іншими країнами чи континентами, бо у них були чи є різні відносини з Китаєм, Росією чи з Іраном. Це впливає на безпекові умови», – заявив В. Зеленський на зустрічі з журналістами (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c6246rkzev4o>).

Президент України 28 березня прибув з візитом до Катару, де він провів зустріч з еміром Тамімом бін Хамадом Аль Тані за участі Прем'єр-міністра Катару Мухаммад бін Абдулрахман Аль Тані. Сторони обговорили питання посилення захисту життя громадян і домовилися про взаємовигідне партнерство в оборонній сфері щонайменше на 10 років. Після зустрічі начальники генеральних штабів обох держав підписали відповідну угоду, яка передбачає спільні проєкти в оборонній індустрії, створення співвиробництва та технологічні партнерства між компаніями.

Під час перемовин В. Зеленський поінформував катарську сторону про безпекову ситуацію в Україні, постійні атаки Росії та її співпрацю з іранським режимом. Він наголосив на важливості посилення систем протиповітряної оборони та підкреслив, що розраховує на підтримку партнерів у цьому питанні. Глава держави подякував емірові Катару за прийом, готовність до співпраці та досягнуті домовленості (URL: <https://susplne.media/1275584-zelenskij-pribuv-do-kataru-ta-zrobiv-zaavu-pro-bezpeku-i-partnerstvo>).

Того ж дня Президент України В. Зеленський провів зустріч із Президентом Об'єднаних Арабських Еміратів Мухаммадом бін Заїдом Аль Нагаяном, під час якої сторони домовилися розвивати співробітництво у сфері безпеки та оборони. Про це глава держави повідомив у соцмережах (URL: <https://rubryka.com/2026/03/28/zustrivsvya-z-prezydentom-uae>).

Як зазначив В. Зеленський, за результатами переговорів сторони домовилися розвивати співробітництво у сфері безпеки та оборони. Президент ОАЕ подякував українській команді за роботу в його країні. Під час зустрічі лідери обговорили безпекову ситуацію в регіоні, зокрема удари з боку Ірану та питання блокування Ормузької протоки. «Для України це теж принципово важливо: терор ніде у світі не повинен брати гору. Захисту повинно бути

достатньо всюди. Тому ми відкриті до спільної роботи, яка в стратегічній перспективі точно посилить наші народи та захист життя в наших державах», – написав Президент України. Він також подякував Президенту ОАЕ за готовність до співпраці та зазначив, що країни досягли домовленості про спільну роботу у сфері безпеки й оборони (URL: <https://rubryka.com/2026/03/28/zustrivsvya-z-prezydentom-oe>).

Йорданію В. Зеленський відвідав 29 березня. Там зустрівся з королем Абдаллою II. «Обговорили можливе партнерство в безпековій сфері й загальну ситуацію на Близькому Сході та в регіоні Затоки», – написав Президент України в телеграмі. За його словами, Україна відкрита до спільної роботи для захисту дронів-ракетних ударів. «З власного досвіду ми знаємо, що без єдиної системи налаштувати повноцінний захист людей та критичної інфраструктури просто неможливо», – зазначив В. Зеленський. Таку систему, за його словами, Україна має через п'ятирічний досвід боротьби з російськими ударами та іранськими дронами (URL: <https://www.dw.com/uk/zelenskij-obgovoriv-z-korolem-jordanii-bezpekovu-spivpracu/a-76586504>).

Підбиваючи підсумки свого близькосхідного турне, В. Зеленський повідомив, що Україна під час переговорів з лідерами держав Перської затоки домовлялася про взаємну допомогу у сфері оборони та енергетики. Ідеться про угоди, що стосуються, зокрема, постачання дронів-перехоплювачів та морських дронів, заявив Президент журналістам 30 березня. За його словами, угоди про співробітництво в оборонній сфері на 10 років було підписано з Катаром і Саудівською Аравією. Крім того, В. Зеленський анонсував можливі домовленості про співпрацю у сфері безпеки з Йорданією та Кувейтом, а також наголосив, що є додаткові запити від Бахрейну й Оману та комунікація з Іраком.

«Ми домовляємося про стратегічне співробітництво у напрямку miltech та в інших. Ми говоримо про десятирічні договори і ...взаємну допомогу. Нас цікавить антибалістична діяльність, у нас є виклики, пов'язані з енергетикою, з дизелем тощо», – поінформував Президент і додав, що в Україні ніколи раніше не було подібних безпекових угод з Близьким Сходом, тому це «історичні» домовленості. Вони охоплюють також постачання енергоносіїв, інвестиції у поновну енергетику, аграрний сектор і технологічні проекти, що дасть змогу Україні диверсифікувати ринки й зменшити залежність від традиційних партнерів (URL: <https://www.dw.com/uk/so-priviz-zelenskij-z-blizkogo-shodu/a-76641366>).

У межах візиту до країн Близького Сходу В. Зеленський також обговорював питання надання Україною підтримки партнерам у розблокуванні Ормузької протоки, використовуючи власний успішний досвід відновлення судноплавства в Чорному морі. Відповідаючи онлайн на запитання журналістів 30 березня, глава держави зазначив, що ситуація в протоці є критичною для всього світу через загрозу глобальної енергетичної кризи. Україна вже поділилася з іноземними колегами детальною експертизою

щодо функціонування Чорноморського торговельного коридору. Збройні сили України змогли ефективно розблокувати морські шляхи в умовах бойових дій, що викликало зацікавленість міжнародних партнерів. Цей досвід може бути адаптований для забезпечення безпеки цивільного судноплавства в інших регіонах. «Ми порушували це питання, тому що воно болюче і гаряче для всього світу, бо є енергетична криза. Вони знають, що можуть розраховувати на нашу експертизу в цьому напрямку», – заявив В. Зеленський. Водночас Президент підкреслив, що ключову роль у врегулюванні ситуації навколо Ормузької протоки відіграють Сполучені Штати Америки. Україна ж підтвердила готовність сприяти цим зусиллям у разі виникнення такої потреби (URL: [https://gazeta.ua/articles/politics/\\_ukrayina-mozhe-dopomogti-ssa-rozblokuvati-ormuzku-protoku/1247270](https://gazeta.ua/articles/politics/_ukrayina-mozhe-dopomogti-ssa-rozblokuvati-ormuzku-protoku/1247270)).

В арабських медіа візит В. Зеленського до країн Перської затоки на пряму пов'язують з війною в Ірані та загрозами безпеці, які несе Тегеран своїм сусідам. У виданні “Al Arabiya” підкреслюють, що насамперед країни Затоки зацікавлені в українському досвіді в захисті своєї інфраструктури від іранських дронів. «Сьогодні під ударом уже перебуває критична інфраструктура, і саме Україна розглядається як експерт і джерело практичних рішень для протидії таким загрозам», – пише видання (URL: [https://24tv.ua/geopolitics/zelenskiy-perskiy-zatotsi-shho-pishut-arabski-zahidni-zmi\\_n3039848](https://24tv.ua/geopolitics/zelenskiy-perskiy-zatotsi-shho-pishut-arabski-zahidni-zmi_n3039848)).

На цьому ж акцентує і видання “Al Jazeera”, коли пише, що регіональні монархії шукають швидкі та дієві способи для посилення протиповітряного захисту, а український досвід боротьби з дронами “Shahed-136” тут дійсно незамінний, адже ефективність роботи українських дронів-перехоплювачів уже доведено в реальних бойових умовах, що підвищує довіру до їх ефективності.

Видання “The National” зміщує увагу з, на перший погляд, політичних, подекуди навіть символічних домовленостей на поступове розгортання українських сил у регіоні. Україна фактично розширює свою присутність у світі, зокрема через роботу українських фахівців на об'єктах інфраструктури в регіоні та участь у технічній інтеграції своїх систем безпеки.

Видання “Reuters” додає до цього також економічний бонус для України. Зазначається, що Київ намагається використати зростаючий попит на системи протидії дронам для розвитку власного оборонного сектору та виходу на нові ринки, зокрема на Близькому Сході.

Окремою темою для обговорення на тлі туру В. Зеленського країнами Перської затоки стала відсутність візиту Президента України до Ізраїлю. У Києві це пояснюють не політичними мотивами, а передусім відсутністю попередніх контактів для організації такого візиту. Президент України прямо заявив, що жодної комунікації з ізраїльською стороною не велося «ані на рівні лідерів, ані на рівні експертів», і безпосередньо маршрут В. Зеленського формувався виходячи з того, де заздалегідь було узгоджено конкретні зустрічі.

Пізніше В. Зеленський також додав, що від початку повномасштабного вторгнення Прем'єр Ізраїлю Б. Нетаньягу намагається балансувати у відносинах з Україною та Росією.

Натомість західні медіа вбачають у цьому ширший контекст. Видання "Axios" зазначає, що війна США та Ізраїлю проти Ірану зміщує фокус уваги Вашингтона з теми України і водночас змінюється також розподіл ресурсів, що в умовах війни на виснаження, яку Росія веде проти України, може бути критичним. Видання підкреслює, що Київ фактично конкурує за ті ж системи ППО і військову підтримку, які сьогодні потрібні Ізраїлю та безпосередньо США, що зрештою і змінює порядок взаємодії між сторонами.

Такого ж висновку доходить і видання "Reuters", коли зазначає, що США вже сьогодні коригують свою політику з урахуванням ситуації навколо Ірану, включно зі спробами обмежити удари України по російській нафтовій інфраструктурі через проблеми на глобальних енергетичних ринках. Власне, Президент В. Зеленський також робив заяву про те, що «деякі країни Заходу просять обмежити ці атаки».

Водночас відсутність візиту до Ізраїлю може бути й певним дипломатичним розрахунком України. Київ може свідомо обмежувати свою роль у конфлікті проти Ірану. Українська сторона, попри всі публічні закиди з боку Тегерана, сьогодні займається виключно передачею свого досвіду та технологій, необхідних для оборони країн Перської затоки, і аж ніяк не йдеться про участь у бойових діях проти Ірану.

Подібний підхід з боку України також вписується в логіку безпосередньо регіональних монархій, з якими Київ підписав або планує укласти домовленості. Як показують дії тієї ж Саудівської Аравії чи ОАЕ, ці країни насамперед позиціонують себе як вимушені заручники ситуації та постраждала від чужої війни сторона. Країни Перської затоки не беруть прямої участі у війні проти Ірану й публічно не закликають її продовжувати.

У підсумку відсутність Ізраїлю в маршруті В. Зеленського є результатом поєднання одразу кількох факторів: відсутності запиту й пропозицій від самого Єрусалима та конкуренції між нашими країнами за американську підтримку. До того ж Україна концентрується на тих напрямках, де може отримати практичний результат у сфері безпеки та фінансування своєї оборонки, мінімізуючи ризики прямого втягування в сторонній конфлікт (URL: [https://24tv.ua/geopolitics/zelenskiy-perskiy-zatotsi-shho-pishut-arabski-zahidni-zmi\\_n3039848](https://24tv.ua/geopolitics/zelenskiy-perskiy-zatotsi-shho-pishut-arabski-zahidni-zmi_n3039848)).

Видання "Atlantic Council" зазначає, що підписання десятирічних угод про партнерство в галузі оборони з трьома провідними державами Перської затоки є важливим досягненням для України. Проте позитивний імідж, який супроводжував регіональний тур В. Зеленського, міг стати для країни ще важливішим. «З початку повномасштабного вторгнення Росії понад чотири роки тому Україна широко сприймалася як отримувач військової допомоги та тягар для міжнародних ресурсів. Візит Зеленського безпосередньо кинув

виклик цій невітшній і застарілій думці. Уперше Україна була представлена як потенційно привабливий партнер у сфері безпеки, який має багато чого запропонувати в плані унікального військового досвіду та інноваційних оборонних технологій», – підкреслили у виданні.

Ба більше, за останні чотири роки Україна створила найбільшу армію у Європі та стала світовим лідером у сфері ведення війни за допомогою дронів. Як підкреслили в Atlantic Council, оборонна промисловість країни, яка раніше перебувала в стані стагнації, зросла в геометричній прогресії й наразі щороку виробляє мільйони дронів, а також збільшує арсенал крилатих ракет власного виробництва. «Це дало змогу українським військовим стримати російські наступи на лінії фронту. На морі Україна використовувала морські дрони вітчизняної розробки, щоб витіснити Чорноморський флот Путіна з Криму. Тим часом Київ переніс війну на територію Росії, розпочавши кампанію бомбардувань на великі відстані, яка нещодавно вивела з ладу близько 40 % російських потужностей з експорту нафти», – ідеться в матеріалі.

Таким чином, підсумовує Atlantic Council, перетворення України на значну військову силу вже змінює баланс сил у Європі та визначатиме відносини Києва з рештою світу на найближчі десятиліття. Тому поїздка В. Зеленського до країн Перської затоки допомогла показати цю нову геополітичну реальність. «Поїздка українського лідера багато в чому стала майстер-класом з дипломатії в умовах війни. Завдяки своїй спритності Зеленський забезпечив життєво важливу підтримку військовим зусиллям України та заклав основи для стратегічних партнерств з країнами Перської затоки, які потенційно можуть змінити хід гри. Що особливо важливо, він також спростував негативні уявлення про свою країну та зміцнив глобальний авторитет України як супердержави у сфері безпілотної війни», – зауважили в публікації.

Аналізуючи березневе турне В. Зеленського до країн Перської затоки, експерти сходяться на думці, що головним здобутком є не стільки підписані папери, скільки зміна безпосередньо філософії позиціонування України. Держава, яка роками асоціювалася у світі з постійним пошуком зовнішньої підтримки, раптово виявилася силою, здатною запропонувати ефективні, а головне – перевірені в реальних бойових умовах рішення для нейтралізації актуальних загроз.

Сходознавець В. Ліхачов з певною часткою іронії зауважує, що столиця Саудівської Аравії сьогодні навряд чи є значно безпечнішим місцем, ніж Київ. Проте сам факт фізичної присутності українського лідера в регіоні засвідчив безпрецедентно високий рівень взаємної зацікавленості. За його словами, ця зацікавленість нині має абсолютно паритетний характер.

«Мені дуже сподобався вислів, який використав В. Зеленський щодо того, що Україна стає донором безпеки, – підкреслює В. Ліхачов. – Це, по суті, перевертає всю сформовану за останні чотири роки стереотипну картину, коли Україна є лише реципієнтом, якому всі допомагають за можливості, але від

якого всі трохи втомлюються. А зараз раптом виявилось, що за ці чотири роки Україна накопичила досвід, технології і фактично виробляє те, що життєво необхідно іншим країнам, те, що не виробляє ніхто, і має такий досвід, якого не має ніхто. Це змінює уявлення про місце України в системі міжнародної політики, міжнародної безпеки та міжнародної економіки».

Політолог І. Петренко також вбачає у цих візитах не просто тактичний дипломатичний хід, а глибинну структурну трансформацію статусу. На його думку, Україна зараз проходить шлях, який багато в чому нагадує становлення оборонного комплексу на Близькому Сході всередині минулого століття, але з поправкою на сучасні технологічні реалії. «Те, що відбувається, це зміна статусу. Україна переходить від ролі країни, яка просить допомогу, до ролі країни, без якої інші не можуть забезпечити власну безпеку, – констатує І. Петренко. – Подібну трансформацію свого часу здійснив Ізраїль, перетворивши досвід постійної загрози на глобальну оборонну індустрію. Різниця в тому, що українська модель побудована на доступності й масштабованості, а не на ексклюзивності».

Директор безпекових програм Київського аналітичного центру «Українська призма» Г. Шелест вважає, що турне Президента України до країн Перської затоки може змінити безпекову архітектуру регіону і відкрити нові ринки для українського військово-промислового комплексу. За її оцінкою, наслідки будуть тривалими, але лише за умови, що Київ не зволікатиме з реалізацією. Українські дипломати, зазначає Г. Шелест, досить довго домагалися таких контактів у регіоні, однак країни Перської затоки раніше були обережними у військово-технічному співробітництві з Україною, бо вважали достатньою американську підтримку та оборону під парасолькою США.

«Війна в Ірані змінила цей розрахунок на користь України. «Після того, як США не змогли убезпечити ці країни від іранських дронів, вони стали більш вільними у власній зовнішній політиці, а українська експертиза щодо дронів тут стала у нагоді. Візит В. Зеленського підняв реноме України в регіоні. Він продемонстрував, що ми тепер приїжджаємо не як прохачі допомоги чи інвестицій, а як партнери, які можуть допомогти регіону», – зазначила Г. Шелест у коментарі DW (URL: <https://www.dw.com/uk/so-priviz-zelenskij-z-blizkogo-shodu/a-76641366>).

Про якісні зміни говорить директор київського Центру близькосхідних досліджень І. Семиволос. За його оцінкою, візит В. Зеленського став точкою відліку для нової моделі відносин, у якій Київ готовий виступати як повноцінний бізнес-партнер. Експерт вважає, що це створює підґрунтя для політичної підтримки Києва, зокрема у відносинах із глобальними гравцями. «Ми приїхали не просити гроші, а запропонувати послугу. Це змінює нашу позицію, і це дуже добре. Це посилює інституційні зв'язки із цими країнами. Я сподіваюся, що в результаті такої співпраці і відповідного політичного ставлення будуть реалізовані домовленості, зокрема щодо підтримки України,

а також використання авторитету цих країн у відносинах зі США та Росією», – зазначає І. Семиволос.

За словами експерта, рамкові угоди, укладені з країнами Перської затоки, відкривають шлях для конкретних контрактів у військовій сфері. Для України це насамперед означає приплив інвестицій і можливість розвивати власний ВПК. Одним із головних інтересів близькосхідних держав є український бойовий досвід, зокрема у сфері безпілотних технологій.

Утім, крім оборонної сфери, Київ залишається ключовим гравцем у забезпеченні продовольчої безпеки близькосхідного регіону. Окремим перспективним напрямом є енергетика. Уже є домовленості про постачання саудівського дизельного пального, а в майбутньому арабські партнери можуть розглянути можливість використання українських підземних сховищ газу, підкреслив І. Семиволос (URL: <https://www.dw.com/uk/so-priviz-zelenskij-z-blizkogo-shodu/a-76641366>).

На думку головного консультанта київського Центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень І. Уса, українська експертиза вже на такому рівні, щоб бути привабливою на ринку озброєнь. «Україні є що запропонувати: досвід застосування і протидії дронам, що вкрай важливо для регіону прямо зараз, – зазначає він. – Натомість ми постійно шукаємо гроші на масштабування виробництва цих дронів, але їх важко знайти. І ось знайшлися країни, які готові фінансувати, бо гроші у них є і наші дрони та експертиза їм потрібні. Це взаємовигідна співпраця».

Водночас питання військової допомоги, зокрема можливого отримання Україною антибалістичних ракет до американської системи ППО “Patriot”, які так прагне отримати Київ в обмін на антидроновий захист, є складним, зазначає експерт. За словами І. Уса, навіть якщо країни регіону готові до таких кроків, вони обмежені умовами контрактів зі США. «Без дозволу Сполучених Штатів такі ракети передати неможливо через так званий сертифікат кінцевого користувача», – пояснює він. Крім того, безпосередньо країни Близького Сходу наразі потребують цих систем для власної безпеки, що знижує ймовірність швидких рішень на користь України.

Оглядачі не виключають, що країни Близького Сходу зможуть інвестувати у відновлення України після війни. «Країни цього регіону завжди пам'ятатимуть допомогу їм і те, що Президент В. Зеленський був чи не першим, хто приїхав до них під час війни в регіоні», – зазначив колишній дипломат, а нині перший заступник керівника Офісу Президента С. Кислиця. Він вважає, що Україна говорить про співпрацю не лише на сьогодні, а на роки вперед.

До того ж такі контакти можуть мати і ширший геополітичний ефект. За словами І. Уса, зміцнення зв'язків із Близьким Сходом робить Україну більш привабливою для Європейського Союзу. «ЄС отримує партнера, який уже будує відносини з регіоном, де сам Євросоюз також прагне посилити свою

присутність. Через Україну ЄС може мати гарні стосунки з країнами Перської затоки. Тут є стратегічний момент: Україна вибудовує гарні відносини з тими, з ким хочуть товаришувати всі», – зазначає експерт.

Оцінюючи те, чи можна називати результати турне 27–30 березня повноцінним воєнно-дипломатичним проривом, експертне середовище демонструє обережний оптимізм, наголошуючи на необхідності розрізняти політичні декларації та інституційну реалізацію домовленостей. Арабський світ функціонує за власними, глибоко специфічними правилами, де підписання меморандуму є лише запрошенням до розмови, а не підсумковою угодою. Відповідно, дискусія точиться навколо того, які саме реальні «карти» або «козири» з'явилися в руках української дипломатії.

Дипломат В. Трюхан звертає увагу на те, що безпосередньо факт візиту в такий турбулентний час уже є непересічною подією. За його інформацією, В. Зеленський став першим європейським лідером, який відвідав монархії Перської затоки після початку масштабних військових дій у цьому регіоні, що не могло залишитися непоміченим місцевими елітами. «По-друге, Зеленський повернувся не з порожніми руками. Важливо розуміти, що цьому візиту передувала серйозна підготовча робота: і телефонні переговори на рівні самого Президента, і активна комунікація міністра закордонних справ зі своїми колегами, і робота експертних делегацій, які заздалегідь опрацьовували порядок денний на місцях. Саме це і забезпечило практичний, а не декларативний результат. У підсумку Президенту вдалося вийти на підписання рамкових угод із Саудівською Аравією та Катаром, а також меморандуму з Об'єднаними Арабськими Еміратами. І лише в Йорданії візит був більше зосереджений на політичній частині – без формалізації домовленостей у вигляді документів, але з очевидним акцентом на зміцнення відносин і координацію позицій», – констатує В. Трюхан.

Водночас дипломат застерігає від надмірного захоплення гучними термінами. «Про прорив наразі говорити передчасно. Це навіть не крок – радше перший обережний рух у правильному напрямку. Тут важливо враховувати фундаментальну річ: ментальність арабського світу суттєво відрізняється від європейської. І для того щоб досягти там справді серйозних результатів – із виходом на довгострокові, системні контракти – недостатньо одного візиту чи навіть кількох підписаних документів. Ключове – це послідовна робота над реалізацією досягнутих домовленостей. Фактично зараз м'яч переходить на поле уряду, передусім його економічного блоку. Саме він має забезпечити перехід від рамкових домовленостей до конкретних контрактів... Тобто для того щоб Україна змогла використати нинішню ситуацію і справді стати своєрідним game changer, потрібно зберегти той темп, який задав В. Зеленський разом з українською дипломатією від самого початку ескалації навколо Ірану. Якщо цей ритм не буде втрачено, то вже в перспективі кількох місяців цілком реально вийти на багаторічні й багатомільярдні контракти», – вважає експерт.

Що ж стосується конкретних здобутків поза рамками меморандумів про захист повітряного простору, то тут експерти вбачають істотне зміцнення переговорної позиції України. Дипломат Р. Безсмертний вважає, що Київ отримав не просто додаткові можливості, а фундаментальні інструменти впливу на архітектуру регіональної безпеки. «Це дуже серйозний крок – і заявка на роль у світовій політиці, – підкреслює Р. Безсмертний. – Якщо говорити мовою Трампа – це не просто “карти”, це вже козири. І тут важливо, щоб ця роль – країни, яка першою приходить на допомогу, – була доведена до системного рівня».

Україна реально отримала вихід на колосальні фінансові ресурси країн, які критично потребують нашого досвіду. Це не просто обмін технологій на гроші – це формування залежності систем безпеки багатих монархій від українського військово-інженерного комплексу. «Окремий, дуже чутливий блок – це питання можливого посилення української протиповітряної оборони, зокрема отримання ракет-перехоплювачів або інших засобів протидії балістиці. Тут, як то кажуть, усе поки що залишається “таємницею за сімома печатками”», – аналізує В. Трюхан.

Наразі немає чіткого розуміння, чи вдалося В. Зеленському переконати лідерів країн Перської затоки в тому, що участь у зміцненні української ППО може бути для них вигідною. Але теоретично, вважає дипломат, така допомога може мати дві форми: «Перша – пряма передача ракет-перехоплювачів, якщо в цих країн є відповідні запаси. Втім, цей варіант виглядає малоімовірним, зважаючи на інтенсивність бойових дій у самому регіоні та їхні власні безпекові потреби. Друга, значно реалістичніша опція, це фінансова участь: інвестування в закупівлю Україною необхідних ракет, наприклад через відповідні міжнародні механізми, як-от PURL, або ж вкладення у створення спільних виробництв. І саме цей напрям на сьогодні виглядає найбільш перспективним. Ідеться, зокрема, про розвиток спільного виробництва засобів протиповітряної оборони – передусім тих, що здатні протидіяти балістичним загрозам, – за участю як близькосхідних, так і європейських партнерів. Безпосередньо факт того, що такі розмови ведуться, що ця тема порушується на високому рівні, – це вже безумовний плюс для України».

Коментуючи наявність нових «карт», В. Трюхан зауважує, що переваги України є очевидними не лише для Близького Сходу, а й для Європи. «Якщо говорити про “карти”... Питання насправді не в самих “картах”, а в тому, чи має Україна реальні бенефіти й переваги. І відповідь тут очевидна: так, має. Причому це вже не предмет дискусії – це те, що добре розуміють в європейських столицях. Дуже показовим у цьому контексті є нещодавній сигнал з Естонії про те, що вже не лише Україна потребує гарантій безпеки від НАТО, а й сам Альянс у певному сенсі потребує гарантій від України. Це звучить парадоксально лише на перший погляд, але насправді відображає глибшу трансформацію європейської безпекової архітектури. Тож “карти” в Україні є. І це не абстракція, а цілком конкретні речі: бойовий досвід,

адаптивність, технологічні напрацювання, здатність стримувати одну з найбільших військових загроз на континенті».

Аналізуючи потенційні наслідки візиту В. Зеленського до країн Перської затоки, експерти наголошують, що йдеться про системну конвертацію тимчасової зацікавленості в довгострокові геополітичні дивіденди. Насамперед це стосується залучення масштабних інвестицій у вітчизняний ОПК і забезпечення енергетичної стійкості. «Наслідки цього візиту виглядають доволі очевидними – питання лише в тому, наскільки ефективно Україна зможе їх реалізувати. Передусім ідеться про довгострокові домовленості у сфері безпеки з країнами регіону. Це той фундамент, який може формувати нову архітектуру співпраці на роки вперед», – зазначає В. Трюхан.

Другий важливий блок – енергетика. «Після завершення війни відкриваються цілком реальні перспективи для розширення співпраці з державами Перської затоки в частині постачання енергоносіїв. Причому йдеться як про більші обсяги, так і про більш вигідні цінові умови, ніж це було раніше», – переконаний дипломат.

«Третій аспект – інвестиції. Ми говоримо про країни, які володіють колосальними фінансовими ресурсами і мають значні суверенні фонди. Якщо Україні вдасться хоча б частково залучити ці кошти – це означатиме серйозний імпульс для економіки: від відновлення інфраструктури до створення нових робочих місць і запуску великих проєктів». Але тут важливо не впадати в ілюзії. Сам факт підписання рамкових угод чи меморандумів – це ще не результат у повному сенсі. Це лише відкриті двері. «І тепер ключове завдання – пройти через них: конвертувати політичні домовленості в конкретні контракти», – підкреслив дипломат.

В. Ліхачов розширює цю тезу, прогнозуючи, що взаємовигідний обмін компетенціями та ресурсами матиме стратегічний вимір. Він переконаний, що Саудівська Аравія, враховуючи її глибоку зацікавленість в українських фахівцях і технологіях, здатна запропонувати Києву ресурси, які стануть критично важливим внеском у зміцнення української обороноздатності. Сходознавець наголошує, що Україна нині виступає саме як провайдер безпекових послуг, володіючи ексклюзивними технологіями, які готові оплачувати монархії Перської затоки. «Зараз, безумовно, весь світ дивиться на війну в Перській затоці та переглядає свої військово-технічні стратегії. Те, що у нас уже є цей досвід і відповідні технології, дає нам фору на цьому глобальному ринку», – вказує В. Ліхачов. Водночас співпраця виходить далеко за межі суто комерційних інтересів. «Це все, звісно, не вимірюється лише грошима. Дуже важливо, що Україна, попри всі негативні наслідки для нашої економіки й безпеки, які принесла за останній місяць війна на Близькому Сході, може скористатися вікном можливостей для зміни свого статусу на міжнародному ринку».

Р. Безсмертний також погоджується з тим, що країни регіону потребуватимуть української експертизи, оскільки постійно перебуватимуть під загрозою. «І тут ідеться не просто про постачання заліза, а про передачу мислення та досвіду сучасної війни», – говорить він. Однак оптимізм має бути збалансований розумінням прихованих небезпек. Дипломат робить акцент на ціннісній несхожості між демократичною Україною та абсолютними монархіями Близького Сходу. «Різні політичні культури неминуче створюватимуть напруження в майбутньому... Україна та держави Затоки зможуть бути ситуативними прагматичними партнерами, але ніколи не стануть союзниками в класичному розумінні цього слова». Більше того, ключовим фактором ризику залишається російський вплив. «Слід розуміти: Росія завжди блокувала українську активність у цьому регіоні. Я це кажу як людина, яка брала участь у таких процесах, – констатує Р. Безсмертний. – Будь-які спроби працювати з країнами Близького Сходу чи Африки одразу наштовхувалися на протидію Москви... І так само, як Україна не може опинитися “на одному п’єдесталі” з Росією, так само і в цих країнах виникатиме обмеження – що допустимо, а що ні у відносинах з Україною. Там, де є російський фактор, завжди буде ризик. І це треба враховувати», – попереджає Р. Безсмертний.

Аналізуючи наслідки активізації Києва на Близькому Сході, експерти не оминають увагою реакцію на неї ключового політичного гравця – Вашингтона, а точніше, особисто Д. Трампа. Самостійна дипломатична гра України в регіоні, який традиційно вважався зоною виключних інтересів США, викликала деяке роздратування американського істеблішменту. Експерти вбачають у цьому прояв і особистих ревнощів до геополітичного успіху українського лідера, і ширшого конфлікту між американським ізоляціонізмом та українською проактивністю.

В. Трюхан вважає, що українській владі вдалося знайти оптимальний формат реагування на ексцентричну поведінку Д. Трампа, обравши тактику стриманого ігнорування його найбільш одіозних заяв. «Трамп сьогодні досяг в Україні такого сприйняття, що завдання – не реагувати емоційно і не будувати жодних очікувань, – зазначає В. Трюхан. – І В. Зеленському це загалом вдається. Його реакція на відверто зневажливі заяви Трампа – як у випадку з відповіддю на запитання журналістів щодо можливого використання українських дронів-перехоплювачів на Близькому Сході – була максимально виваженою і дорослою. На репліки в стилі “нам нічого від України не потрібно” чи “Зеленський – остання людина, до якої я звертатимусь по допомогу” пролунала спокійна відповідь: “це риторика”. І це, по суті, найточніше визначення».

Дипломат наголошує, що очікувати від Д. Трампа конструктивних дій складно, принаймні до зміни балансу сил у Конгресі. «Якщо після виборів у листопаді він втратить контроль бодай над однією палатою, це істотно звузить

його можливості для різких і непродуманих кроків у зовнішній політиці – подібних до тих, які ми вже бачили в контексті ескалації з Іраном».

Що ж до реакції Вашингтона на активізацію України на Близькому Сході, то певні ревнощі тут, безумовно, присутні, вважає В. Трюхан. Але водночас він додає, що «всередині американської адміністрації є достатньо людей, які добре розуміють, що Україна в цій ситуації виступає як конструктивний гравець – як сила, що діє раціонально і пропонує партнерам реальну додану вартість. І той факт, що українського Президента приймають на найвищому рівні в країнах Перської затоки, це не випадковість, а результат системної роботи. У цій ситуації для США, по суті, є два сценарії: або намагатися працювати з Україною і тримати її поруч як партнера, або ж намагатися стримувати чи навіть шкодити. Але другий варіант виглядає малореалістичним. І не лише через обмеження самих США, а й через зміну настроїв у регіоні. У країнах Перської затоки накопичилося серйозне розчарування політикою Сполучених Штатів Америки як гаранта безпеки. Війна проти Ірану, розпочата без чіткої стратегії і визначених кінцевих цілей, лише посилила ці сумніви. Відповідно, держави регіону сьогодні активно шукають альтернативні моделі забезпечення власної безпеки – більш гнучкі, більш диверсифіковані».

Р. Безсмертний також відзначає деструктивну роль американського фактора в цьому контексті. За його словами, після нервової реакції Д. Трамп на візити української делегації до традиційного російського опору в регіоні додався ще й американський. Однак це не зупинило просування українських інтересів. «Об'єктивна потреба арабських країн у виживанні переважає будь-яке політичне роздратування з-за океану», – констатує експерт.

Таким чином, український дипломатичний десант на Близький Схід виявив глибоку кризу американської гегемонії в регіоні. Країни Перської затоки, розчаровані непослідовністю політики США і відсутністю надійних гарантій безпеки, почали інтенсивний пошук альтернатив. Відвертатися від Києва, який володіє унікальними технологіями протидії іранським загрозам, не стане жодна адекватна держава, попри можливе невдоволення Д. Трампа. Як зазначає В. Трюхан, найближчим часом варто очікувати серію візитів у відповідь і розширення географії контактів на Ірак, Кувейт, Оман та Бахрейн з метою започаткування спільних виробництв високотехнологічної зброї, що остаточно закріпить за Україною статус глобального гравця на ринку безпеки.

Отже, березневе турне В. Зеленського до країн Перської затоки стало важливим етапом переосмислення ролі України у світовій політиці та безпековій архітектурі. Досягнуті домовленості продемонстрували перехід від моделі отримувача допомоги до статусу повноцінного партнера й навіть донора безпеки. Україна змогла запропонувати унікальний бойовий досвід і технології, які є надзвичайно затребуваними в умовах нових регіональних загроз. Водночас країни Затоки відкривають для Києва доступ до фінансових ресурсів, інвестицій та енергетичних можливостей. Підписані угоди

створюють основу для довгострокової співпраці у військово-технічній, економічній та технологічній сферах, яка може посилити позиції України в глобальній політиці, забезпечити нові економічні ресурси і створити додаткові важелі впливу на Росію. Водночас цей процес лише розпочинається і потребує системної дипломатичної та економічної роботи. Тож близькосхідне турне В. Зеленського можна розглядати як стратегічний крок, що відкриває нові можливості, але водночас ставить перед Україною складні завдання щодо їх практичної реалізації.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

### **Саміт глав МЗС країн G7 у Франції**

У Франції 26 та 27 березня відбулася перша робоча сесія міністерської зустрічі глав МЗС країн Групи семи. У роботі саміту взяли участь міністр закордонних справ Німеччини Й. Вадефуль, міністр закордонних справ Великої Британії І. Купер, державний секретар США М. Рубіо, міністр закордонних справ Франції Ж.-Н. Барро, міністр закордонних справ Канади А. Ананд, міністр закордонних справ Італії А. Таяні, міністр закордонних справ Японії Т. Мотегі, голова європейської дипломатії К. Каллас. До роботи саміту було запрошено міністра закордонних справ України А. Сибігу.

Під час саміту обговорювалися питання врегулювання міжнародних криз, підтримка України, реформи глобального врядування, боротьби з транскордонними загрозами.

Як інформують ЗМІ, мета саміту полягала в координації позицій та ініціатив, аби діяти спільно в інтересах миру й безпеки передусім на Близькому та Середньому Сході, а також в Україні. До роботи саміту також долучилися представники Саудівської Аравії, Бразилії, Південної Кореї, Індії.

У МЗС Франції повідомили, що порядок денний побудовано навколо трьох великих тематичних блоків. Перший блок: врегулювання криз – Україна, Іран / Близький Схід, Судан, Газа, Гаїті, Венесуела, Куба, Індо-Тихоокеанський регіон. Другий – реформа глобального врядування і відбудова. Третій – боротьба з транскордонними загрозами (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4105955-u-francii-rozpocalasa-persa-roboca-sesia-glav-mzs-krain-g7.html>. 2026. 26.03).

Журналісти вітчизняних видань акцентують увагу на обговоренні питань, які стосуються України. Зокрема, повідомляється, що окрему сесію саміту Групи семи було присвячено відновленню України. Ішлося про реконструкцію захисного укриття над четвертим енергоблоком Чорнобильської АЕС, на яку орієнтовно потрібно 575 млн дол. Міністр закордонних справ України А. Сибіга заявив про підготовку Кремлем планетарної катастрофи через атаки на атомну інфраструктуру та закликав до рішучої відповіді на ядерні загрози з

боку Росії. За словами міністра, підбив Каховської греблі, російська окупація Запорізької АЕС і перетворення її на військову базу, а також спроби підключити атомну станцію до енергосистеми Росії можуть мати катастрофічні наслідки. А. Сибіга закликав партнерів запобігти цим загрозам. «Не повинно бути ніяких кроків щодо легітимізації дій Росії або її окупації Запорізької АЕС. Необхідно чинити тиск, щоб змусити Росію повернути станцію її законному власнику – Україні. Москва повинна чітко усвідомлювати, що міжнародне співтовариство рішуче відкидає її ядерний шантаж. Тільки адекватна відповідь може змусити її припинити порушення міжнародних правил», – заявив міністр закордонних справ України (URL: <https://uatv.ua/uk/samit-g7-u-frantsiyi-ukrayini-prysvyatyly-okremu-sesiyu-pro-shho-govoryly-video>. 2026. 27.03).

Він також поінформував партнерів про ситуацію в Україні після дуже складної зими, подальше істотне зростання російських втрат на полі бою та операції ЗСУ з повернення під контроль територій і далекобійні удари вглиб території РФ. Міністр повідомив, що українська ППО наразі перехоплює близько 90 % цілей.

Він наголосив, що «нинішній період часу критично важливий для просування мирних зусиль». На думку А. Сибіги, подальше погіршення позицій армії РФ на полі бою, ситуації в російському суспільстві та економіці здатні примусити Москву до завершення війни.

Разом з тим він застеріг партнерів від будь-яких кроків щодо послаблення тиску на Москву, назвавши це «контрпродуктивністю». При цьому А. Сибіга відзначив мирні зусилля за лідерства Вашингтона, зауваживши, що Київ «має реалістичні та ефективні пропозиції для просування мирного процесу».

Окремо очільник МЗС наголосив, що ситуація на Близькому Сході та у Європі безпосередньо пов'язані. «Росія намагається послабити санкції та отримати вигоду від високих цін на нафту. Путін прагне затягнути не лише свою війну проти України, а і війну на Близькому Сході. Зі свого боку, ми не збираємося послаблювати власний тиск – навпаки, удари вглиб Росії лише посилюватимуться. Справедливо, щоб війна поверталася туди, звідки прийшла», – підкреслив А. Сибіга (URL: <https://suspihne.media/1274776-pidtrimka-kieva-ta-posilenna-sankcij-proti-rf-ocilniki-mzs-krain-g7-za-ucastu-sibigi-zibralis-na-zustric>. 2026. 27.03).

Він також наголосив на важливості подальшого ефективного втілення ініціативи PURL, якнайшвидшого розблокування пакета підтримки ЄС у 90 млрд євро, ясності щодо членства України у європейському блоці.

У свою чергу глави МЗС країн G7 у своїх виступах запевнили Україну в подальшій підтримці й потребі збереження та посилення тиску на Москву. Також вони поділяють позицію щодо необхідності запобігти використанню РФ загострення на Близькому Сході у власних інтересах, задля затягування війни.

Учасники зустрічі також наголосили на «непохитній трансатлантичній єдності» в захисті євроатлантичного простору та підтримці України. Зокрема, міністр закордонних справ Франції Ж.-Н. Барро запевнив, що Європа зберігає військову підтримку України попри мобілізацію американських і союзницьких військових спроможностей для війни на Близькому Сході. Про це він заявив на пресконференції за підсумками першого дня міністерської зустрічі G7 під Парижем. «Я б навіть сказав, що йдеться також про мобілізацію військових спроможностей з боку ряду держав, таких як Франція, які не беруть участі в цих військових операціях, але розгорнули ці сили, щоб захищати й убезпечувати своїх союзників, своїх громадян і свої інтереси», – зазначив Ж.-Н. Барро (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/03/27/7234148>. 2026. 27.03).

Разом з тим він підкреслив, що Європа залишається мобілізованою в питанні військової підтримки України. «Європейські країни мобілізовані. Уже понад чотири роки нам неодноразово заявляють, що нібито наближається катастрофа, бо постачання звідти чи звідси ось-ось припиняться. Але цього не трапилось», – наголосив французький міністр закордонних справ.

Він також відзначив присутність (на той момент) Президента України В. Зеленського в країнах Перської затоки, який приїхав туди, щоб поділитися «унікальним українським досвідом». «Це свідчить про важливість, або радше про українського генія, який зумів виробити нову, новітню міжвидову військову взаємодію для захисту від агресії, і водночас підкреслює, наскільки важливо для європейських країн, зокрема Німеччини, Франції та їхніх партнерів, встановлювати дедалі тіснішу співпрацю зі своїми українськими партнерами», – підкреслив Ж.-Н. Барро.

Під час зустрічі А. Сибіги з французьким колегою Ж.-Н. Барро було розглянуто питання співробітництва. Міністри обговорили ситуацію на полі бою та оборонну підтримку України. Обговорили конкретні кроки до членства України у ЄС, посилення санкційного тиску на Росію, зокрема шляхом посилення заходів проти «тіньового флоту» РФ (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/03/26/7234134>. 2026. 26.03).

Представник Міністерства закордонних справ Франції П. Конфавро спростував побоювання, що загострення ситуації на Близькому Сході може відвернути увагу міжнародних партнерів від України і відповідних проєктів допомоги.

Його німецький колега Й. Вадефуль звинуватив Росію в допомозі Ірану у визначенні можливих цілей для ударів, заявивши, що Путін намагається використовувати війну в Ірані як фактор, що відвертає увагу від ситуації в Україні. «Путін цинічно сподівається, що ескалація на Близькому Сході відверне нашу увагу від його злочинів в Україні. Цей розрахунок не повинен спрацювати. Ми дуже чітко бачимо, наскільки тісно пов'язані ці дві війни. Росія, очевидно, підтримує Іран, надаючи інформацію про потенційні цілі», – заявив міністр закордонних справ Німеччини.

За інформацією ЗМІ, європейські лідери заявили, що Росія допомагає Ірану завдати ударів по американських військах на Близькому Сході. Джерела Reuters повідомили, що Москва постачає Тегерану супутникові знімки, допомагає модернізувати іранські безпілотники. Виступаючи в кулуарах зустрічі, глава європейської дипломатії К. Каллас заявила, що Європа бачить прямий зв'язок між військовими діями в Ірані та Україні. «Ми порушуємо це питання, оскільки бачимо, що Росія надає Ірану розвідувальну підтримку, що дає змогу завдати ударів по американцях і вбивати їх. Крім того, Росія нині постачає Ірану безпілотники, за допомогою яких той може завдати ударів по сусідніх країнах, а також по американських військових базах. Таким чином, ці війни тісно взаємопов'язані. Тому, якщо США хочуть покласти край війні на Близькому Сході та змусити Іран припинити напади на них, їм слід також чинити тиск на Росію, щоб та не могла надавати Ірану таку допомогу», – заявила К. Каллас (URL: <https://uatv.ua/uk/samit-g7-u-frantsiyi-ukrayini-prysvyatyly-okremu-sesiyu-pro-shho-govoryly-video>. 2026. 27.03).

У свою чергу міністр закордонних справ Великої Британії І. Купер нагадала, що раніше Тегеран надавав Москві дрони для війни проти України. Однак також помітно підтримку, яку РФ надає Ірану в конфлікті на Близькому Сході.

Проте під час саміту не було єдності в ставленні до проблем. Американська позиція відрізнялася від європейської. Зокрема, держсекретар США М. Рубіо та міністри закордонних справ країн G7 публічно обмінялися гострими заявами з приводу війни Росії проти України й ситуації на Близькому Сході, про це повідомляє Bloomberg. США вважають, що союзники не виявили достатньої готовності підтримати забезпечення безпеки в Ормузькій протоці.

М. Рубіо заявив колегам по G7, що військова кампанія проти Ірану не триватиме більше декількох тижнів. Відповідаючи на запитання про роль Москви, держсекретар США зазначив, що Кремль нині зосереджений на іншому. «Я думаю, що Росія зосереджена насамперед на війні, яку вона сьогодні веде. Що стосується всього цього, мені поки нічого додати», – зазначив держсекретар США.

Спостерігачі зазначають, що між європейцями й американцями виникло непорозуміння щодо війни на Близькому Сході через небажання країн Європи відгукнутися на заклик Президента США щодо захисту Ормузької протоки. «Сполучені Штати постійно просять допомогти у війні (в Україні). Але коли в США виникла потреба, вони не отримали позитивної відповіді», – заявив М. Рубіо.

Журналісти зазначають, що європейці відхилили пропозицію Д. Трампа щодо участі їхніх військово-морських сил у відкритті Ормузької протоки, заявивши, що допоможуть лише тоді, коли припинять літати ракети. При цьому американські бази у Європі відіграють ключову роль у військових зусиллях, а деякі з них надають логістичну підтримку. «Мушу сказати, що це дратує. На даний момент юридичні вимоги для проведення такої операції з

нашого боку не виконані. І наразі немає жодного конкретного запиту до нас щодо вжиття заходів», – заявив міністр закордонних справ Німеччини Й. Вадефуль перед запланованою зустріччю з М. Рубіо (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/viy-na-na-blizkomu-shodi-ta-v-ukrajini-rubio-prosperechavsya-z-kolegami-po-g7-50595501.html>. 2026. 27.03).

Проте, як зазначив речник МЗС Франції П. Конфавре, «планування триває». «Це відбудеться після завершення бомбардувань. Тільки в оборонних цілях. Ми готуємо таку місію з усіма охочими партнерами. Але ми дуже чітко дали зрозуміти, що ця війна не наша війна, і ми не хочемо в неї вплутуватися», – підкреслив П. Конфавре.

Разом з тим, як зауважують спостерігачі, Україна залишається головною проблемою Європи, а її лідери намагаються ізолювати РФ, пов'язуючи ці дві війни.

Як інформують ЗМІ, незважаючи на деякі непорозуміння А. Сибіга обговорив з держсекретарем США реалістичні кроки для миру. Він наголосив на вирішальній ролі США в просуванні мирних зусиль. «Позиція України полягає в тому, що режими в Москві й Тегерані працюють разом, щоб затягнути війну. І обидва режими повинні зіткнутися з консолідованим тиском. Відчутна допомога Україні державам Перської затоки в захисті від іранського терору продемонструвала нашу роль як партнера і учасника в сфері безпеки», – зазначив А. Сибіга.

Багато журналістів зазначало, що у зв'язку з тим, що європейці не готові допомагати США у війні проти Ірану, американці можуть припинити поставки зброї в Україну. Але М. Рубіо запевнив, що озброєння, призначене для ЗСУ, не переадресовували до інших регіонів світу, зокрема до Близького Сходу.

Під час засідання в присутності міністрів «Великої сімки» держсекретар США чітко спростував чутки про зміну географії постачання. «М. Рубіо сказав, що нічого нікуди не переадресовувалося з програми “PURL” до інших географічних куточків. Усе обладнання та фонди, призначені для України, використовуються за призначенням. Станом на сьогодні планів переадресації теж немає», – повідомив А. Сибіга (URL: <https://lenta.ua/rubio-vidpoviv-sibizi-na-pitannya-pro-perenapravlennya-zbroyi-dlya-ukrayini-na-blizkiy-shid-190473>. 2026. 29.03).

Він також повідомив, що до програми “PURL” приєдналася ще одна держава, яка зробить свій внесок у наповнення фондів. Назву країни міністр не розкрив.

Журналісти звертають увагу на персональні зустрічі українського міністра закордонних справ з колегами з інших країн. Зокрема, він провів зустріч з главою МЗС Великої Британії І. Купер. Обговорили посилення тиску на Кремль, рішучі дії проти так званого тіньового флоту Росії, а також наголосили на постійній міжнародній підтримці України. «Ми обговорили посилення тиску на агресора, зокрема через жорсткіші санкції та рішучі дії проти російського тіньового флоту, а також стали міжнародну підтримку

України», – зазначив А. Сибіга (URL: <https://uatv.ua/uk/ukrayina-ta-velyka-brytaniya-obgovoryly-sposoby-borotby-z-tinovym-flotom-rf-mzs>. 2026. 27.03).

Також він поінформував І. Купер про ситуацію на фронті та російські удари. Сторони зосередилися на зміцненні оборонної, фінансової й гуманітарної підтримки, щоб посилити безпеку Європи та зберегти трансатлантичну єдність. Глава МЗС подякував Великій Британії за підтримку України.

Під час саміту відбулася ще одна неоднозначна подія, на яку звернули увагу ЗМІ. Несподівано до Франції прибув міністр закордонних справ Росії С. Лавров. Йому надали слово у вечірньому ефірі одного з французьких каналів. При цьому він поширював неправдиву інформацію, але в студії ніхто йому не суперечив. Тому саме міністр закордонних справ Франції Ж.-Н. Барро публічно відповів Лаврову, звинувативши його в брехні та пропаганді щодо України, міжнародного права і свободи медіа. Ж.-Н. Барро присвятив значну частину підсумкової пресконференції після зустрічі G7 під Парижем спростуванню російської пропаганди. «Пан Лавров учора ввечері зміг спокійно викласти свою пропаганду. Оскільки мій російський візаві персонально згадав мене у своєму монолозі, мені здавалося важливим зробити уточнення. Бо повторення брехні в прайм-тайм не перетворює її на правду», – заявив Ж.-Н. Барро (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4106385-barro-vidpoviv-lavrovu-na-pidsumkovij-konferencii-g7-povtorena-brehni-ne-robit-ii-pravdou.html>. 2026. 27.03).

За словами французького міністра, Росія не захищає міжнародне право ані в Ірані, ані в Україні, ані деінде. «Не можна захищати міжнародне право, розв'язуючи агресивну війну. Не можна захищати міжнародне право, вторгаючись у сусідню країну. Не можна захищати міжнародне право, заперечуючи суверенітет націй. І безконтрольне застосування сили поза будь-якими правовими рамками – це не що інше, як звірячий прояв брутальності», – наголосив міністр.

При цьому він нагадав, що Росія не щадить цивільних, депортує та стирає ідентичність українських дітей, а людство не забуде «різанину в Бучі, жахи Маріуполя, бомбардування українських лікарень, пологових будинків чи шкіл». «Ні, європейці не заплющують очі, коли їм це вигідно. Наша позиція абсолютно чітка. Усюди, де це відбувається, Франція засуджує порушення міжнародного права та міжнародного гуманітарного права й мобілізується проти них. Пане Лавров, якщо ви шукаєте докази лицемірства, не шукайте далеко – вони у вашому власному таборі», – зазначив французький міністр.

Він також спростував брехню Лаврова щодо того, що Франція змушує мовчати журналістів, і нагадав про долю А. Політковської та про численних журналістів, убитих чи переслідуваних, включно зі своїм співвітчизником А. Лалліканом, який загинув від удару російського дрона на українському фронті. «Цей список невичерпний, я міг би продовжувати дуже довго», – підкреслив Ж.-Н. Барро.

Він ще раз наголосив, що всі учасники G7 підтвердили непохитну підтримку Україні в захисті її територіальної цілісності, права на існування, свободи й незалежності.

Зазвичай важливі рішення приймаються на самітах глав держав «Великої сімки», але й міністри закордонних справ мали можливість обговорити важливі проблеми та прийняти деякі рішення. Зустріч було зосереджено на пошуку спільних механізмів безпеки і вирішенні глобальних криз, таких як підтримка України. Міністри провели окрему сесію у форматі G7 + Україна, обговоривши кроки щодо підтримки Києва в умовах війни, що триває.

Обговорювали питання санкції проти РФ. Ішлося про посилення санкційного тиску на Росію.

Щодо Близького Сходу, то дипломати приділили багато уваги загостренню ситуації на Близькому Сході. Зокрема, обговорювалося залучення союзників до відновлення вільного судноплавства через Ормузьку протоку. Також розглядалися наслідки дій Ірану для стабільності регіону.

М. Закіров, заввідділу СІАЗ НБУВ

### **Візит Президента України В. Зеленського на Близький Схід**

Останнім часом відбулася істотна актуалізація комплексу проблем, що стосуються визначення місця й ролі країн Близького сходу та Перської затоки у світовій політиці й економіці. Незважаючи на усвідомлення важливості цього регіону для забезпечення світу енергоносіями десятиліття більш-менш спокійного експорту нафти й газу з регіону створили ілюзію стабільності, яка почала сприйматися як певна константа. Водночас серйозність можливих наслідків припинення поставок на глобальний ринок значною мірою недооцінювалася, утім як і екологічні чи безпекові загрози для регіону в цілому. Значною мірою проблеми поглибилися із затягуванням конфлікту та фактичним провалом надій ініціаторів на швидку перемогу. Швидке розширення масштабів ракетних і дронівих атак практично на всі країни Перської затоки, нафтові й газові термінали, що супроводжувалося одночасним блокуванням Ормузької протоки, викликало світову кризу на ринках енергоносіїв і підвищення цін. Крім економічних наслідків, активні бойові дії із застосуванням засобів повітряного нападу істотно актуалізували питання ефективності засобів протиповітряної оборони, яка виявилася недостатньо ефективною – особливо в протидії іранським дронівим атакам. Отже, сукупність цих та інших уже менш глобальних викликів зумовила додавання до переважно західного вектора проактивної української дипломатії близькосхідний напрямок.

Президент України В. Зеленський здійснив важливе турне до ряду країн Перської затоки, що сприяло розширенню контактів і відкрило нові

можливості для співпраці як в оборонній, так й економічній сфері. Наступним пунктом стали Туреччина та Сирія. Ці дві країни мають важливе значення як для регіону, так і для глобального світу. З Україною вони мають хоча й значною мірою різний, але тісний зв'язок. Зокрема, Сирія протягом багатьох років також потерпала від втручання Російської Федерації, яка всіма можливими засобами підтримувала режим Б. Асада. Крім відкритої участі в боях проти опозиції, російські війська скоїли на території Сирії ряд воєнних злочинів. Зокрема, проводили руйнівні бомбардування Алеппо, були причетні до використання бойових отруйних газів проти мирного населення та інших злочинів.

З Туреччиною, крім тісних історичних зав'язків, Україну пов'язують десятиліття співпраці вже в період незалежності. Зокрема, турецькі компанії активно працювали й продовжують працювати на будівництві доріг. Саме Туреччина була однією з перших країн, яка почала надавати Україні військову допомогу. Успішне використання турецьких ударних безпілотників "Bayraktar" у перші місяці широкомасштабного вторгнення російських військ не лише увійшло в новітню історію, а й знайшло відображення в мистецтві, фольклорі та ЗМІ. Зокрема, була створена й до сьогодні успішно працює FM-радіостанція «Байрактар». Це дало поштовх до ще більш тісної співпраці між Україною й Туреччиною. На сьогодні в Україні вже збудовано і випускає продукцію спільне з турецькою компанією "Baykar Makina" підприємство, що випускає безпілотники не лише для ЗСУ, а й на експорт. Крім того, Україна отримала можливість долучитися до масштабного виробництва на турецьких заводах, на які вона постачає двигуни.

Поряд із зазначеним економічним співробітництвом важливого значення має позиція Туреччини щодо російсько-української війни. Слід зауважити, що незважаючи на непогані відносини з Кремлем Анкара ніколи не визнавала анексії Криму, а з початком широкомасштабного вторгнення зайняла проукраїнську позицію. Зокрема, неухильне дотримання Туреччиною Конвенції Монтре не дає Росії можливості перекидати підкріплення для Чорноморського флоту, який послідовно й неухильно знищується українськими дронаво-ракетними ударами. Також Анкара організувала декілька успішних переговорів щодо обміну полоненими, завдяки яким вдалося повернути з російського полону навіть командирів «Азову». Туреччина була одним з головних учасників організації «зернових коридорів», що дало змогу в перші роки війни відновити український експорт з чорноморських і дунайських портів.

Отже, з огляду на зростання уваги з боку України до країн Перської затоки цілком природним став візит Президента України В. Зеленського до Туреччини. За повідомленням відкритих джерел, 3 квітня В. Зеленський прибув до Стамбула для проведення стратегічно важливих переговорів з лідером Туреччини Р. Т. Ердоганом.

Ця зустріч відбувається на тлі складної геополітичної шахівниці та інтенсивних дипломатичних маневрів. Відомо, що напередодні візиту українського лідера Президент Туреччини провів телефонну розмову з очільником Кремля Путіним. Хоча офіційні джерела вказували, що головним фокусом тієї бесіди було загострення збройного конфлікту на Близькому Сході, експерти-міжнародники не відкидають, що значна частина часу була присвячена саме обговоренню війни в Україні. Анкара продовжує політику балансування, прагнучи зберегти за собою статус ключового медіатора між Києвом і Москвою, що раніше вже приносило результати у вигляді Чорноморської зернової ініціативи та масштабних обмінів полоненими (URL: <https://fgukraine.com.ua/news/vizyt-zelenskoho-do-turechchyny-bezpeka-u-chornomu-mori-tinovyj-flot-rf-ta-perehovory-z-erdohanom>).

Як уже зазначалося вище, Туреччина зберігає зв'язки з Російською Федерацією, виходячи з власних економічних і геополітичних інтересів. Крім того, підтримуючи контакти с Кремлем, Анкара зберігає реальні можливості впливати на перебіг подій, зокрема як посередник, що в підсумку забезпечує бажану для Р. Т. Ердогана роль регіонального лідера з перспективою остаточного закріплення лідерства серед тюркомовних країн.

Окремим надважливим блоком поточних переговорів україно-турецьких переговорів є безпекова ситуація безпосередньо в акваторії Чорного моря. Наприкінці березня стався резонансний інцидент неподалік Стамбула: невідомий безпілотник атакував турецький танкер "Altura", який здійснював транспортування російської нафти, що призвело до потужного вибуху на борту. Ця подія вкотре підкреслила колосальні ризики, пов'язані з діяльністю російського тіньового флоту, який Москва використовує для обходу західних обмежень. Нагадаємо, що Київ веде системну боротьбу з економічним підґрунтям держави-агресора. Так, нещодавно Україна запровадила масштабні санкції проти ВПК РФ та тіньових схем. Це рішення має на меті кардинально обмежити можливості Кремля фінансувати свою військову машину з незаконних нафтових прибутків (URL: <https://fgukraine.com.ua/news/vizyt-zelenskoho-do-turechchyny-bezpeka-u-chornomu-mori-tinovyj-flot-rf-ta-perehovory-z-erdohanom>).

Слід зауважити, що танкер було завантажено підсанкційною нафтою з російського порту Новоросійськ і це вже не перший випадок успішних атак безпілотників на танкери тіньового флоту Російської Федерації біля берегів Туреччини. Успішна діяльність СБУ й ЗСУ в акваторії Чорного моря змушують російські судна змінювати звичні маршрути та йти вздовж південного узбережжя, але це їм мало допомагає. Скоріше, ця ситуація також була серед обговорюваних на зустрічі тем.

Як уже було зазначено, крім дипломатичних та економічних ініціатив, Україна й Туреччина мають міцні партнерські зв'язки у військово-промисловому комплексі. Співпраця держав охоплює будівництво сучасних корветів для українського військово-морського флоту та глибоку технологічну

взаємодію з виробниками безпілотних систем. Зміцнення власної обороноздатності залишається критичним пріоритетом для нашої держави в умовах безперервного повітряного терору з боку Збройних сил РФ (URL: <https://fgukraine.com.ua/news/vizyt-zelenskoho-do-turechchyny-bezpeka-u-chornomu-mori-tinovyj-flot-rf-ta-perehovory-z-erdohanom>).

Будь-яка рівноправна співпраця має позитивні результати для всіх учасників, але партнерство у військовій сфері має особливо значення. Спільне виробництво озброєнь свідчить про високий рівень довіри між партнерами, що має особливу цінність в умовах зростаючого напруження в регіоні. Отже, візит В. Зеленського до Туреччини має не лише символічний характер, а й глибоке практичне значення для обороноздатності та економіки нашої держави. Успішні та конструктивні переговори з Р. Т. Ердоганом можуть дати новий потужний поштовх для вирішення нагальних гуманітарних питань, зокрема повернення викрадених Росією дітей та обмін полоненими, а також істотно посилити економічний тиск на агресора через забезпечення безпеки судноплавства в Чорному морі. Тому весь цивілізований світ уважно стежив за результатами цієї стратегічної зустрічі лідерів двох держав (URL: <https://fgukraine.com.ua/news/vizyt-zelenskoho-do-turechchyny-bezpeka-u-chornomu-mori-tinovyj-flot-rf-ta-perehovory-z-erdohanom>).

За підсумками зустрічі Президент України В. Зеленський зазначив: «Важливо, щоб спільні й скоординовані дії посилювали захист життя та дозволяли дати більше безпеки народам у кожній частині світу». При цьому під час зустрічі сторони домовилися про нові кроки в безпековому співробітництві. «Це стосується передусім тих речей, якими ми можемо підтримати Туреччину: експертиза, технології, досвід. Принципова політична готовність працювати разом є, і наші команди найближчими днями фіналізують деталі. Обговорили практичні кроки для реалізації спільних проєктів у розбудові газової інфраструктури, а також можливості спільної розробки газових родовищ», – ідеться в заяві Президента. При цьому Р. Т. Ердоган також підтвердив, що його країна готова прийняти наступний раунд переговорів делегацій України, США й Росії (URL: <https://www.slovoidilo.ua/2026/04/04/novyna/polityka/zelenskyj-zustrivsyia-erdohanom-turechchyni-pro-hovoryly>).

З огляду на складну ситуацію навколо вирішення питань щодо статусу та діяльності УПЦ МП, подальшу долю УПЦ КП, питання щодо якої знову актуалізувалося у зв'язку із завершенням земного шляху патріарха Філарета, програма візиту Президента В. Зеленського до Стамбула передбачала також зустріч із Вселенським патріархом Варфоломієм. Глава держави зазначив, що «ключовою темою обговорення були долі українських дітей і те, що вони змушені переживати через російську агресію». В. Зеленський подякував патріарху Варфоломію за підтримку й постійні молитви за Україну, українців та українських дітей. Він також поінформував Вселенського патріарха про переговорний процес задля досягнення достойного миру. На зустрічі також

ішлося про розвиток церкви в Україні. Президент запросив патріарха Варфоломія відвідати Україну з візитом «для духовної підтримки наших людей у цей важливий для всіх нас рік, коли ми відзначатимемо 35-ту річницю відновлення незалежності України» (URL: <https://portal.lviv.ua/news/2026/04/05/zelenskyj-obhovoryv-z-patriarkhom-varfolomiiem-doli-ukrainskykh-ditej-i-rozvytok-tserkvy>). У свій час саме позиція Вселенського патріарха Варфоломія відіграла ключову роль в отриманні Православною церквою України Томосу, що не лише проголосив створення автокефальної православної церкви України, дав надію, що із часом уся православна паства нашої країни об'єднається у єдиній церкві й остаточно позбавиться наслідків чужого і ворожого до незалежної України впливу.

На відміну від цілком очікуваного візиту В. Зеленського до Туреччини, візит до Сирії для багатьох став сюрпризом. Президент України, який першим з європейських лідерів приїхав в охоплений війною регіон Перської затоки, продовжив дивувати світ. «Продовжуємо нашу активну українську дипломатію заради реальної безпеки та економічної взаємодії. Попереду важливі зустрічі – підготовлені кілька змістовних форматів. Кожен народ, кожен регіон заслуговують на мирне життя», – написав В. Зеленський у месенджері «Телеграм» (URL: <https://www.unian.ua/world/siriya-zelenskiy-vpershe-vidvidav-krajinu-13339005.html>).

Як уже було зазначено, Сирія також має важкий і сумний досвід російського вторгнення та потребує значних зусиль для відновлення економіки. Наші країни мають можливість використати наявні шанси для розбудови взаємовигідного співробітництва і вироблення спільної політики щодо протидії агресії та запобігання впливу Кремля, який усе ще намагається зберегти важелі впливу в регіоні. Зокрема, за рахунок збереження військових баз у Сирії та надаючи притулок Б. Асаду.

За словами Президента В. Зеленського, у Дамаску відбулися дві зустрічі – двостороння, за участі Президента Сирії А. аш-Шараа та команд обох лідерів, а також тристороння. В останній брали участь представники України, Сирії й Туреччини. «Все встигли обговорити: від безпекових та оборонних питань і ситуації в регіоні через всі події навколо Ірану до енергетичної та інфраструктурної співпраці між нашими країнами. Продовжимо роботу також щодо продовольчої безпеки». Окремо Президент зазначив, що обговорювався переговорний процес між Україною та Росією. В. Зеленський подякував сирійцям, які під час візиту вітали українську делегацію. «Україна серед перших підтримала нову Сирію після падіння режиму Асада. Готові й надалі підтримувати стабільність і розвиток. Будемо працювати ще більше разом, щоб наші народи, наші країни були сильнішими і щоб наші економіки теж могли стати сильнішими», – наголосив В. Зеленський.

На думку спостерігачів, важливу роль в організації візиту Президента України до Сирії відіграла саме Туреччина, яка не лише значною мірою зацікавлена в стабілізації ситуації в сусідній країні, а прагне зберегти свій

вплив у регіоні в цілому і Сирії зокрема. Як зауважує політолог В. Фесенко, «на користь цієї версії свідчать такі факти: візит Зеленського до Сирії відбувся одразу після його візиту до Туреччини; Зеленський відвідав Сирію разом із міністром закордонних справ Туреччини Х. Фіданом, вони прибули до Дамаска на турецькому урядовому літаку» (URL: <https://politarena.ua/nespodivanyu-vizyt-zelenskoho-do-syrii-napevno-vidbuvsia-z-podachi-erdohana-politoloh-fesenko-161409>).

З огляду на зазначену очевидність фактів виникає лише одне запитання: у чому інтерес Туреччини? «Туреччина й так вагомо впливає на нинішній сирійський режим. Можливо, сприяючи просуванню українських інтересів у Сирії, Президент Ердоган ламає російську гру в цьому регіоні. Росія прагне не просто зберегти свою присутність у Сирії, а відновити свій вплив у цій країні. А це навряд чи відповідає інтересам Туреччини. Але, можливо, Ердоган має й більш далекосяжні цілі, поступово формуючи мережу неформальних політичних альянсів, що охоплює Західну Азію, Південний Кавказ, частину Європи і Центральну Азію», – розмірковує В. Фесенко (URL: <https://politarena.ua/nespodivanyu-vizyt-zelenskoho-do-syrii-napevno-vidbuvsia-z-podachi-erdohana-politoloh-fesenko-161409>). Тобто мається на увазі тюркомовний світ, у якому Туреччина претендує на лідерство та до якого хоче втягнути й інші країни регіону. Разом з тим у Сирії перетинаються інтереси США й Ізраїлю, що також слід враховувати в подальших діях.

На думку директора Центру близькосхідних досліджень НАН України І. Семиволоса, відбувається формування своєрідного трикутника Україна – Туреччина – Сирія, у якому кожна країна має своє місце і свою користь: «По-перше, це безпековий вимір. Аш-Шараа заявив, що робить усе можливе, аби утримати Сирію поза поточним конфліктом між США, Ізраїлем та Іраном, і аналізує ситуацію максимально обережно. Це означає, що Дамаск потребує надійного безпекового партнера, який не тягне в жоден із блоків. Україна – унікальний партнер: вона має реальний досвід боротьби з російською та іранською експансією, але при цьому не несе “політичного багажу” НАТО чи зобов’язань перед Ізраїлем. По-друге, це енергетичний вимір. Зеленський і Ердоган домовилися про зустріч голів “Нафтогазу” та Міністерства енергетики Туреччини. Паралельно – візит до Сирії. Це не збіг: газова геополітика (катарський маршрут через Сирію до Туреччини і далі до Європи) обговорюється одночасно на двох рівнях. По-третє, це дипломатичний вимір щодо Росії. Поки тристоронні переговори України, США та Росії стоять на паузі через бойові дії на Близькому Сході, Зеленський формує альтернативну архітектуру впливу: регіональних партнерів, які тиснуть на Москву економічно і дипломатично, посилюючи нашу суб’єктність. Виштовхування РФ із сирійських портів – частина цієї логіки. Без будь-яких сумнівів, це історичний візит. Уперше президент воюючої України особисто їде до арабської столиці, яка ще півтора року тому була союзником Москви. Це розрив геополітичного шаблону – і він відбувається не спонтанно, а як

завершальна точка продуманого регіонального турне з логікою трикутника Київ – Анкара – Дамаск» ([URL: https://glavcom.ua/columns/semyvolos/zelenskij-u-siriji-vizit-jakij-rozrivaje-vsi-shablони-1112125.html](https://glavcom.ua/columns/semyvolos/zelenskij-u-siriji-vizit-jakij-rozrivaje-vsi-shablони-1112125.html)).

Крім вірогідних обговорюваних питань і подальших планів на вибудову тривалих взаємовідносин й економічних проєктів, деякі експерти звернули увагу на атмосферу, яка панувала під час візиту Президента України В. Зеленського до Сирії. Так, політолог Ч. Лістер звернув увагу на незвичайні кадри зустрічі Президента України В. Зеленського, які викликали бурхливу реакцію в мережі. На кадрах – військовий оркестр, українські прапори вздовж доріг і надзвичайно тепла атмосфера між лідерами в Сирії. Коментуючи візит В. Зеленського до Сирії, експерт зазначив, що формат прийому помітно відрізнявся від того, як у країні раніше зустрічали інших глав держав. «Росія такого точно не отримувала», – наголосив політолог ([URL: https://www.dialog.ua/ukr/world/rosiya-takogo-tochno-ne-otrimovala-zelenskogo-u-siriyi-zustrili-z.html](https://www.dialog.ua/ukr/world/rosiya-takogo-tochno-ne-otrimovala-zelenskogo-u-siriyi-zustrili-z.html)).

Отже, учасники переговорів і спостерігачі високо оцінюють результати візитів Президента України В. Зеленського до Туреччини й Сирії. Звісно, деякі домовленості у зв'язку з протокольними й безпековими застереженнями поки що існують лише у вигляді припущень або прогнозів, але беззаперечним є безпосередньо факт зустрічей та атмосфера переговорів, яка спирається на накопичений досвід спільної роботи й перспективи, що відкриваються перед країнами. Зацікавленість сторін у продовженні співпраці, очевидні можливості реалізувати взаємовигідні проєкти, відсутність явних суперечностей дають змогу припустити, що намічені плани буде реалізовано на користь народів наших країн. Україна підтвердила зростаючу суб'єктність на міжнародній арені й довела, що може давати гідну відсіч ворогу не лише на військовому фронті, а й наносити важкі удари на дипломатичному, у тому числі в тих країнах, де Кремль ще недавно почував себе господарем.

О. Аулін, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

## **Візит офіційної української делегації в Казахстан: оцінки експертів**

Офіційний візит української делегації в Казахстан на чолі із заступником міністра закордонних справ України О. Міщенком (31 березня – 1 квітня 2026 р.) став символічною точкою відліку «нової ери» у відносинах між двома державами. Після тривалого періоду прагматичного очікування, Київ та Астана перейшли до активної фази реалізації домовленостей, раніше досягнутих президентами В. Зеленським і К.-Ж. Токаєвим.

Розвиток українсько-казахстанських відносин пройшов складну еволюцію від пострадянської економічної взаємозалежності до більш гнучкої

та прагматичної моделі співпраці. Сучасний етап визначається впливом нових геополітичних реалій, прагненням до диверсифікації зовнішньої політики й пошуком ефективних форматів економічної та логістичної взаємодії, що створює підґрунтя для подальшого поглиблення партнерства.

Як зазначає казахстанський політолог Д. Сатпаєв, директор аналітичної організації «Група оцінки ризиків», історичне підґрунтя відносин між Києвом та Астаною завжди базувалося на глибокій економічній взаємозалежності, що сформувалася ще в радянський період, але набула суб'єктності після 1991 р. Спільний інтерес у диверсифікації енергетичних маршрутів і модернізації важкої промисловості став основою Договору про дружбу і співробітництво 1994 року, який де-юре закріпив стратегічний характер партнерства. Проте, на думку експерта, справжнє випробування для цієї моделі почалося після 2014 р., коли Астані довелося балансувати між союзницькими зобов'язаннями перед РФ і повагою до міжнародного права (URL: [https://forbes.kz/actual/opinion/dosyim\\_satpaev\\_v\\_otnosheniyah\\_kazahstana\\_i\\_ukrainyi\\_nastupaet\\_vremya\\_vyibora](https://forbes.kz/actual/opinion/dosyim_satpaev_v_otnosheniyah_kazahstana_i_ukrainyi_nastupaet_vremya_vyibora)).

На переконання аналітиків Atlantic Council, динаміка відносин між Україною та Казахстаном тривалий час визначалася намаганням обох сторін вийти з-під одноосібного впливу Москви. Україна традиційно розглядала Казахстан як альтернативне джерело енергоресурсів (нафта, вугілля) та критично важливий ринок для свого машинобудування. Водночас для Казахстану Україна була «вікном у Європу» та партнером у сфері військово-технічного співробітництва. Після 2022 р. це партнерство трансформувалося: Астана чітко артикулювала неприпустимість порушення територіальної цілісності України, що стало фундаментом для сьогоденного «перезавантаження» (URL: [russias-ukraine-invasion-is-eroding-kremlin-influence-in-kazakhstan](https://atlanticcouncil.org/en/analysis/russia-ukraine-invasion-is-eroding-kremlin-influence-in-kazakhstan)).

Період 2022–2025 рр. став етапом «тихої солідарності». Попри членство в Організації договору про колективну безпеку (ОДКБ) і Євразійському економічному союзі (ЄАЕС) Казахстан не лише відмовився допомагати РФ в обході санкцій у критичних сферах, а й активізував гуманітарний трек. Проекти «Юрт незламності» в Бучі, Києві та Харкові стали не просто волонтерськими акціями, а потужними політичними жєстами, які підготували ґрунт для офіційного візиту О. Міщенка у 2026 р. Цей шлях від прагматичного нейтралітету до відкритого діалогу про нові транспортні коридори та інші перспективні напрями співпраці свідчить про остаточне формування самостійної центральноазіатської стратегії України (URL: <https://yurt-nezlamnosti.com/en/yurt-of-invincibility-kharkiv>, <https://humanitarian-assistance-to-ukrainians-from-the-republic-of-kazakhstan>).

В. Гранцева та Р. Абдрахманов із Французького інституту міжнародних відносин зазначають, що в ретроспективі українсько-казахстанські відносини завжди мали «промисловий код». Спільні підприємства у сфері сільськогосподарського машинобудування та обслуговування нафтогазової

інфраструктури були основою стабільності. Однак сучасний етап, зафіксований під час міжнародної виставки “Kazakhstan Machinery Fair 2026”, відрізняється якісно: Україна пропонує Казахстану не просто товари, а технологічну експертизу в умовах воєнної трансформації, що робить цей союз унікальним для регіону Центральної Азії. На думку експертів, досвід виживання українського ВПК та енергетики стає головним товаром у відносинах з Астаною, яка прагне зміцнити власну оборонну й енергетичну незалежність (URL: <https://www.ifri.org/en/papers/kazakhstan-after-double-shock-2022-political-economic-and-military-consequences>).

За підсумками аналізу експертів Центру прикладних політичних досліджень «Пента», який очолює В. Фесенко, історія взаємин Києва та Астани пройшла шлях від «пострадянської інерції» до «стратегічного вибору в умовах глобального розлому». Якщо у 1990-х роках сторони лише вчилися бути незалежними суб'єктами, то у 2026 р. вони виступають як архітектори нового безпекового та логістичного простору, що поєднує Центральну Азію з Європою в обхід імперських амбіцій третіх сторін. Цей візит О. Міщенка де-факто завершує тривалий процес формування двостороннього порядку денного, вільного від зовнішнього диктату (URL: <https://penta.org.ua>).

Як зазначають аналітики офіційного порталу Міністерства закордонних справ України, ключовою подією візиту 31 березня – 1 квітня 2026 р. стали поглиблені міжвідомчі консультації на рівні заступників голів зовнішньополітичних відомств. Програма перебування була максимально насиченою: від зустрічей з віцепрем'єр-міністром, міністром національної економіки С. Жумангаріним до переговорів з очільником МЗС Казахстану Є. Кошербаєвим, що підкреслило статус візиту як інструмента «повного перезавантаження» відносин (URL: <https://mfa.gov.ua/news/oleksandr-mishchenko-vidvidav-z-robochim-vizitom-respubliku-kazahstan>).

На переконання експертів казахстанського державного ресурсу “GOV.KZ”, центральною точкою політичного діалогу в Астані стало обговорення архітектури безпеки та підтвердження територіальної цілісності обох держав. Під час зустрічі в мажилісі (нижня палата законодавчого органу Казахстану) з «групою дружби» з Україною, О. Міщенко акцентував увагу на важливості міжпарламентської взаємодії як запобіжника від зовнішніх гібридних загроз. Це особливо актуально в контексті «Назарбаєвського спадку» (коли обидві країни діяли за алгоритмом «обережного партнерства») та нових викликів, з якими стикається Центральна Азія у 2026 р., намагаючись дистанціюватися від російського впливу (URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/news/details/1192136?lang=en>).

Г. Такач, економічний оглядач порталу “UKR.NET” зауважує, що практичне наповнення візиту реалізувалося через участь української делегації у відкритті масштабного Українсько-казахстанського бізнес-форуму. Захід відбувся безпосередньо на майданчику міжнародної виставки “Kazakhstan Machinery Fair (KMF Expo) 2026”, де вперше за багато років була представлена

потужна українська бізнес-місія. До складу делегації увійшли представники 12 провідних компаній, які протягом тижня відвідали індустріальні центри: Астану, Караганду, Павлодар, Кокшетау, фокусуючи основну увагу на можливості реалізації спільних проєктів з модернізації нафтопереробної галузі (URL: <https://www.ukr.net/news/details/politics/116796986.html>).

Згідно з технічними даними організаторів виставки “КМФ Ехро 2026”, майданчик у виставковому центрі “ЕХРО ІЕС” став базою для демонстрації українських інновацій у сфері машинобудування та металообробки. Експерти зазначають, що саме у 2026 р. відбувся перехід від декларацій до контрактів: українські підприємства запропонували перспективні рішення для автоматизації та роботизації казахських заводів, що є критично важливим для диверсифікації економіки Казахстану в умовах глобальних санкційних обмежень проти РФ (URL: <https://www.kmfexpo.kz/en>).

Аналітики впливового видання “The Astana Times” також наголошують на стратегічній важливості обговорення участі обох країн у продовженні реалізації проєкту «Серединного коридору» (Middle Corridor). Під час візиту О. Міщенка окрема увага приділялася створенню нових транспортних ланцюгів Чорне море – Каспій, де Україна пропонувала інтеграцію чорноморських портів (наприклад, Одеса чи Білгород-Дністровський) з каспійськими маршрутами через Казахстан та Азербайджан для транзиту з Китаю в обхід РФ. Обговорення акцентувало увагу на формуванні архітектури мультимодальних перевезень (залізниця, пором, авто) з потенціалом зростання вантажообігу до 5 млн тон у 2026 р. Це не просто альтернативний маршрут, а спроба Києва й Астани вибудувати спільну логістичну суб’єктність, яка б дала можливість Казахстану безперешкодно постачати енергоресурси до Європи, а Україні – отримувати критичний імпорт, минаючи територію агресора (URL: <https://astanatimes.com/2026/04/kazakhstan-ukraine-reaffirm-ties-eye-trade-revival-and-new-logistics-routes>).

За оцінкою МЗС України, візит мав і надзвичайно емоційний, символічний вимір, пов’язаний з волонтерським рухом. О. Міщенко провів зустріч із українською діаспорою в Астані, де від імені Президента України вручив орден княгині Ольги III ступеня відомій казахстанській активістці Н. Горст. Цей жест став визнанням ролі громадянського суспільства Казахстану, яке, попри складні геополітичні умови, продовжує надавати системну допомогу Україні, формуючи фундамент «м’якої сили» у двосторонніх відносинах (URL: <https://mfa.gov.ua/en/news/oleksandr-mishchenko-vidvidav-z-robocchim-vizitom-respubliku-kazahstan>).

У підсумковому звіті італійської асоціації “ANIMA”, яка здійснює моніторинг промислових виставок у регіоні, зазначається, що активність українського МЗС в Астані у квітні 2026 р. свідчить про зміну пріоритетів: Україна більше не розглядає Казахстан як «нейтрального спостерігача», а вбачає в ньому ключовий економічний хаб в Центральній Азії. Ретроспективний аналіз свідчить про наявність певної закономірності: якщо в

2022–2024 рр. відносини перебували в стані «дипломатичної тиші», то візит О. Міщенко у 2026 р. де-факто відкрив шляхи для промислової кооперації (URL: <https://www.anima.it/kdocs/2209660/2026-factsheet-kazakhstan-machinery-fair-2026-eng.pdf>).

У своїх прогнозах щодо результатів зустрічі аналітики наголошують, що відносини між Україною та Казахстаном мають значний потенціал для відновлення торгівлі й розвитку транспортних маршрутів, що особливо актуально після різкого падіння товарообігу через російсько-українську війну. Перед повномасштабним вторгненням товарообіг між Україною та Казахстаном сягав приблизно 5,5 млрд дол. щорічно, але у 2026 р. він скоротився до близько 500 млн дол., що свідчить про значну втрату економічних контактів і створює простір для активного оновлення економічної взаємодії (URL: <https://astanatimes.com/2026/04/kazakhstan-ukraine-reaffirm-ties-eye-trade-revival-and-new-logistics-routes>). Експерти зазначають, що реанімація торгівлі через індустріальні та агропромислові сегменти, зокрема в машинобудуванні, енергетиці, аграрному секторі, може стати драйвером збільшення товарообігу. За сприятливих умов прогнозується щорічне зростання обсягів торгівлі приблизно на 15–20 %, хоча точні показники залежатимуть від реалізації логістичних ініціатив, умов доступу до ринків і рівня прямого інвестування.

Важливу роль у цих процесах відіграє розвиток мультимодальних транспортних маршрутів, зокрема Транс-Каспійського міжнародного транспортного маршруту. Обсяги вантажів, що перевозяться через цей коридор, збільшилися з близько 0,8 млн тон до понад 4,5 млн тон щорічно, що означає більше ніж п'ятиразове зростання за останні сім років (URL: <https://timesca.com/freight-volumes-on-middle-corridor-through-kazakhstan-rise-fivefold-in-seven-years>).

Також оператори маршруту фіксують, що у 2025 р. було перевезено близько 77 тис. TEU контейнерів, і є прогнози, що обсяги можуть сягнути до 300 тис. TEU до 2029 р., що відкриває нові перспективи для інтегрування українських експортних ліній та стимулювання транзитних потоків через Центральну Азію (URL: <https://timesca.com/freight-volumes-on-middle-corridor-through-kazakhstan-rise-fivefold-in-seven-years>).

Такий динамічний розвиток логістики відбувається на тлі розширення ринку вантажних перевезень та логістичної інфраструктури Казахстану, який у 2025 р. оцінювався приблизно в 29,3 млрд дол. За прогнозами, він може сягнути близько 30,5 млрд дол. у 2026 р., а до 2031 р. – до 37,2 млрд дол. при середньорічному темпі зростання близько 4 % (URL: <https://www.marketresearch.com/Mordor-Intelligence-LLP-v4018/Kazakhstan-Freight-Logistics-Share-Trends-36211466>). Це створює сприятливі умови не лише для розвитку транзитної логістики, а й для спільних інвестицій у транспортні проекти, модернізацію залізнично-портових вузлів і розвиток мультимодальних платформ, які можуть стати новою основою співпраці.

Експерти також вважають, що для сталого розвитку двосторонніх відносин важливо забезпечити політичну та економічну стабільність спільних ініціатив. Синхронізація підходів у сфері міжнародної торгівлі, стандартизації та митно-логістичних процедур може зменшити транзакційні витрати і створити передумови для довготривалих контрактів між підприємствами обох країн. Також велику роль відіграє залучення третіх ринків і транзитні можливості, які можуть стимулювати формування спільних виробничих ланцюгів для експорту продукції у Європу, на Близький Схід та до інших країн Центральної Азії.

У цілому експертні оцінки перспектив розвитку українсько-казахстанських відносин зосереджуються на трьох головних факторах: активізація торгівлі за рахунок промислової інтеграції, використання потенціалу транспортно-логістичних маршрутів для збільшення вантажообігу та зростання взаємних інвестицій в інфраструктурні й промислові проєкти. Реалізація згаданих вище ініціатив дає підстави очікувати, що економічне партнерство може істотно зміцнитися вже в найближчі 3–5 років, а стратегічні коридори співпраці перетворяться на стабільні основи для довгострокового економічного зростання.

Отже, візит заступника міністра закордонних справ України О. Міщенко до Казахстану не став черговим протокольним дипломатичним заходом. Після тривалого періоду прагматичного очікування Київ та Астана перейшли до активної фази реалізації домовленостей, досягнутих президентами В. Зеленським і К.-Ж. Токаєвим. Розвиток українсько-казахстанських відносин пройшов складну еволюцію від пострадянської економічної взаємозалежності до більш гнучкої та прагматичної моделі співпраці, яка визначається новими геополітичними реаліями й прагненням до диверсифікації зовнішньої політики.

У минулих роках Казахстан демонстрував «тиху солідарність» з Україною, відмовляючись допомагати РФ обходити санкції та активізуючи гуманітарний трек. Ці дії підготували ґрунт для поглиблення економічного й логістичного співробітництва, зокрема розвитку мультимодальних транспортних коридорів і нових індустріальних проєктів. Українські компанії під час Kazakhstan Machinery Fair 2026 представили технологічну експертизу у сфері машинобудування, металообробки та автоматизації виробництва, що стало важливим кроком на шляху від декларацій до укладання реальних контрактів.

На думку галузевих економістів Асоціації «Ліга машинобудівників та роботодавців України», зростання торгівлі та вантажообігу створює передумови для збільшення українських інвестицій у промислові проєкти в Казахстані, зокрема в машинобудуванні, енергетиці, агропромисловому комплексі. Це також стимулює казахстанські підприємства розглядати Україну не лише як ринок збуту, а і як партнера для спільних інноваційних проєктів, технологічного обміну та поглиблення кооперації у сфері

автоматизації виробництва (URL: <https://exclusive.kz/ukraina-predlagaet-stroit-zavody-v-kazahstane-chto-jeto-dast-rynku>). Реалізація цих факторів – активізація торгівлі, розвиток транспортно-логістичних маршрутів і зростання взаємних інвестицій – дає підстави очікувати істотне зміцнення економічного партнерства вже в найближчі 3–5 років, а стратегічні коридори співпраці можуть стати стабільною основою довгострокового економічного зростання.

## Економічний ракурс

С. Кулицький, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

### **Стан і проблеми розвитку українського ринку праці на початок 2026 р.**

Протягом понад чотирьох років повномасштабної війни з Росією український ринок праці зазнав надзвичайних потрясінь і сильно змінився. Причому за цей час можна виділити два періоди в розвитку ринку праці, які доволі сильно різнилися між собою. Так, протягом 2022–2023 рр. відбулася істотна трансформація чинників розвитку українського ринку праці. Зокрема, у перші місяці повномасштабного вторгнення російських військ в Україну тут кардинально зменшилася кількість робочих місць та стрімко зросло безробіття, посилювався дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили, скоротилися заробітки працівників. Також в Україні в цей період відбулося переміщення ряду виробничих потужностей / підприємств та інших форм економічної діяльності в більш безпечні регіони, особливо Правобережної України. У ці роки багато проблем на українському ринку праці було пов'язано з мільйонними потоками вимушено переміщених осіб (ВПО), які рухалися як у межах України, так і за кордон нашої держави.

Утім, уже протягом 2023 р. турбулентність розвитку українського ринку праці поступово знижувалася. І наприкінці 2023 р. – на початку 2024 р. ситуація на цьому ринку загалом стабілізувалася порівняно з попереднім періодом. Це не означає відсутності будь-яких вагомих змін на вітчизняному ринку праці з початку 2024 р. і до нині. Просто ці зміни мають інший характер, ніж у попередній період. Тепер зміни на цьому ринку праці повільніші, вони стали менш турбулентними, більш поступовими й прогнозованими, ніж раніше (принаймні в короткостроковому періоді). У 2024–2026 рр. характер згаданих змін на українському ринку праці пов'язаний зі змінами характеру російсько-української війни, яка тепер стала «війною на виснаження», з відповідними соціально-економічними наслідками, що із цього випливають.

При цьому основним драйверами зі сторони пропозиції робочої сили на ринку праці України за ці роки були мобілізація значного контингенту населення до Сил оборони України, міграція мільйонів українців за кордон і міграція в межах України мільйонів вимушено переміщених осіб. Велике

значення мали й інші фактори, такі як, наприклад, значні зміни в рівні доходів населення намагання уникнути мобілізації чоловіками призовного віку. З точки зору пропиту на робочу силу на українському ринку праці до згаданих факторів треба додати ще й кон'юнктуру українського та світового ринків товарів і послуг та фінансово-економічний стан роботодавців в Україні.

Однак, перед тим як перейти до аналізу конкретних характеристик вітчизняного ринку праці, треба зробити деякі зауваження щодо організації інформаційної бази дослідження, яка зазнала сильного негативного впливу повномасштабної воєнної агресії Росії. Зокрема, за словами очільника Державної служби статистики (Держстату) України А. Макарчука, «від початку повномасштабного вторгнення українська статистика фактично перебувала в стані «шатдауну»: значна частина статистичного виробництва та регулярна звітність були призупинені. Унаслідок цього держава, бізнес і суспільство протягом тривалого часу не мали повної й актуальної соціально-економічної картини». Повною мірою ці негативні зміни позначилися на інформаційній базі статистики населення та ринку праці, у результаті чого сильно зменшився спектр відповідних статистичних показників з означеної проблематики.

Водночас А. Макарчук повідомив, що в липні 2025 р. «завдяки законодавчим змінам було відновлено обов'язковість подання статистичної та фінансової звітності під час воєнного стану. Це рішення дозволило вже через кілька місяців відновити регулярний процес статистичного виробництва та згодом розпочати поступове заповнення прогалін у даних за 2022–2025 рр. Зокрема, були оприлюднені ключові макроекономічні показники: валовий внутрішній продукт, середня заробітна плата, індекси промислової та будівельної продукції та інші індикатори». У грудні 2025 р. «перезапустили обстеження бюджетів домогосподарств та європейське опитування щодо стану здоров'я – базу для аналізу якості життя, рівня добробуту й соціальної вразливості» (URL: <https://stat.gov.ua/uk/news/holova-derzhstatu-2025-rik-stav-dlya-statystyky-rokom-vidnovlennya-ta-pochatku-systemnoyi>).

Утім, враховуючи об'єктивну інерцію такого відновлення інформаційної бази Держстату України, на більш-менш репрезентативний спектр офіційних статистичних показників щодо стану населення та ринку праці України можна очікувати не раніше кінця 2026 р. До того часу для дослідження вітчизняного ринку праці нестачу офіційної статистичної інформації доводиться компенсувати за рахунок використання інших джерел і каналів отримання інформації, включно зі ЗМІ.

Зокрема, «згідно з дослідженням берлінського фонду “Rockwool”, через чотири роки після початку повномасштабного російського вторгнення ринок праці в Україні всупереч побоюванням виявляє дивовижну стійкість. Рівень безробіття, що перевищував у перші місяці після початку війни 20 %, зараз становить близько 11 % – лише на кілька процентних пунктів вище за довоєнний час. ...Рівень реальної заробітної плати (кількість товарів та послуг,

які можна придбати на номінальну зарплату) після спаду, що спостерігався до 2024 р., знову досяг довоєнних показників і навіть перевершив їх, констатували аналітики». І це при тому, що «загалом працездатне населення у контрольованих урядом України регіонах скоротилося приблизно на чверть, зазначається в дослідженні» (URL: <https://www.dw.com/uk/doslidzenna-rinok-praci-ukraini-vitrimav-potrasinna-vijnou/a-76078969>). Утім, попри таку в цілому правильну оцінку адаптивної здатності українського ринку праці до умов повномасштабної війни кореспонденти Deutsche Welle, на жаль, не згадали про проблеми його розвитку за нинішніх екстремальних обставин.

Зі свого боку, вітчизняні дослідники ринку праці та ділові ЗМІ, у цілому, не тільки погоджуються з наведеними висновками іноземних колег, а водночас звертаються до проблем цього ринку й пошуку шляхів їх розв'язання. Наприклад, це стосується всеукраїнського щорічного дослідження «Барометр ринку праці», яке проводиться експертами компанії «GRC.UA», в опитуванні якого у 2025 р. взяло участь 7 тис. 880 респондентів (що дещо менше, ніж роком раніш). Дослідження охопило всі сектори економіки та професійні сфери по всій території України, за винятком тимчасово окупованих територій включаючи півострів Крим (URL: <https://grc.ua/blog/rynok-praci-rochatku-2026-roku-biznes-navchyvsia-vyzhyvaty-teper-vin-boretjsia-za-kadry>).

Сильною стороною дослідження «Барометр ринку праці» є те, що в ньому беруть участь дві цільові аудиторії. Перша – роботодавці. Наприклад, у 2024 р. респондентами компанії «GRC.UA» стали 2 тис. 702 компанії. Дослідженням було охоплено всі сектори української економіки. Найактивнішими були такі галузі: виробництво товарів широкого короткотермінового споживання / FMCG (14 %), роздрібна торгівля (9 %), інше виробництво (7 %), ІТ-сфера (5 %). Серед аудиторії роботодавців у дослідженні взяли участь представники як великого бізнесу, так і малого й середнього.

Друга цільова аудиторія дослідження «Барометр ринку праці» – шукачі роботи працездатного віку / працівники компаній. У 2024 р., наприклад, «респондентами стала 6641 особа віком від 18 до 46+ років. Дослідження охопило фахівців всіх професійних сфер. Найактивнішими були представники банківського сектору (13,8 %), сфер управління персоналом (12,7 %), ІТ (7,6 %), бухгалтерія, економіка, фінанси підприємства (7,3 %), а також сфери маркетингу, реклами, PR (5,1 %). Респондентами дослідження стали всі категорії фахівців – від власників бізнесу, керівників вищого й середнього рівня до фахівців, кваліфікованих фахівців і представники робітничих професій».

При цьому, як зазначала М. Маковій, генеральний директор GRC.UA, ще у звіті про результати дослідження «Барометр ринку праці 2024. Прогнози на 2025 рік» зазначалося, що «зазвичай на ринку праці “головну скрипку” грав хтось один: або бізнес, або фахівці. Сьогодні в Україні відбувається цікава ситуація. Ринок праці не можна однозначно назвати або ринком роботодавців,

або шукачів. З одного боку, бізнес одностайно озвучує дефіцит кадрів у всіх професіях та складнощі у підборі персоналу. З іншого боку, багато фахівців стикаються з труднощами в працевлаштуванні, відчуваючи свою незатребуваність. Щодо деяких ключових моментів, наприклад, у питанні розміру зарплат, формату роботи, складових програм мотивації та турботи про персонал, роботодавці та працівники мають різне бачення. Відтак ринок праці характеризується пошуком компромісу. Можна сказати, що це головний виклик».

Як засвідчило дослідження «Барометр ринку праці 2024. Прогнози на 2025 рік», переважна більшість організацій-респондентів (88 %) у 2024 р. здійснювала набір персоналу. З них 59 % компаній наймала працівників на всі напрями бізнесу. Тоді очікувалося, що ця тенденція збережеться і у 2025 р. «Про плани наймати персонал у 2025 р. висловилися 92 % організацій; 2024 р. став більш стабільним у виплатах заробітної плати, порівняно з минулим роком. Лише 2,6 % опитаних компаній висловили те, що в них відбулося скорочення розміру компенсації. Рівень оплати не змінився за рік у 15,8 % організацій. Серед тих компаній, які підвищували зарплати 2024 р., найбільше тих, хто збільшив розмір виплат на 11–20 %. Подальше підвищення заробітних плат у наступному році планували 74 % організацій.

У 2024 р. бізнес був зорієнтований більше на збереженні напрацьованого, ніж на масштабування та пошук нових ринків. Основними пріоритетами компаній цього року були: збереження команди у повному обсязі (68,5 %), збереження оплати праці співробітників на конкурентному рівні (65,5 %) та збереження поточних ринків збуту / клієнтів (52 %). Пріоритетність пошуку нових ринків збуту або нових клієнтів озвучили 38,2 % компаній. Ще 14,2 % організацій прикладали зусилля до відкриття нових напрямів бізнесу. Релокацією бізнесу за кордон або відкриттям нових офісів в інших країнах займалися у 2024 р. 3 та 5,8 % компаній відповідно». Експерти компанії “GRC.UA” наголошують, що «реальність внесла свої корективи в плани багатьох компаній, адже наприкінці минулого року компаній, що планували зміни й розвиток, було відчутно більше» (URL: [https://drive.google.com/file/d/195\\_xVW4qt5BqH5xYRQagE341vUu6LZ4X/view?pli=1](https://drive.google.com/file/d/195_xVW4qt5BqH5xYRQagE341vUu6LZ4X/view?pli=1)).

Як засвідчили результати дослідження «Барометр ринку праці», проведеного наприкінці 2025 р., «український ринок праці входить у 2026 р. без ілюзій, але з відчуттям контрольованої рівноваги. Бізнес не повернувся до довоєнної реальності, але й не застряг у кризовій. Наприкінці 2025 р. компанії дедалі частіше говорили не про те, як утриматися на плаву, а про те, як закріпити позиції та не втратити головний актив – людський капітал».

Як показало дослідження, дефіцит кадрів остаточно закріпився як системний ризик. У 2025 р. компанії зробили ставку на утримання команд. Для 65 % роботодавців збереження персоналу в повному складі стало пріоритетним, понад 60 % компаній намагалися утримати конкурентний

рівень оплати праці. Бізнес дедалі чіткіше усвідомлює, що заміна ключового фахівця сьогодні дорожча й складніша, ніж будь-яка інша операційна втрата. Паралельно компанії концентрувалися на збереженні клієнтів і ринків збуту.

Окремим блоком у HR-стратегіях великих компаній стала безпека. У 2025 р. вона остаточно перестала бути ситуативним рішенням і перетворилася на системний елемент управління персоналом. Облаштування укриттів, гнучкі графіки роботи, дистанційні формати зайнятості стали базовою умовою утримання людей. Безпека дедалі частіше сприймається не як втрата, а як інвестиція в довіру співробітників до роботодавця.

Ключовим завданням для українського бізнесу у 2026 р. залишається закріплення стабільності. У центрі стратегій компаній – утримання персоналу, конкурентна оплата праці та збереження експертизи всередині команд. Кадровий дефіцит, який став одним з головних ризиків у 2025 р., у 2026 р. лише посилює свою вагу, тому роботодавці дедалі частіше обирають модель «утримати й розвинути», а не «скоротити й замінити».

Що ж стосується конкретних пріоритетів українського бізнесу у 2026 р., то питання кадрової політики серед них посідали провідні місця. Попри те що, згідно з опитуванням компанії “GRC.UA”, серед пріоритетів свого бізнесу на 2026 р. 55 % компаній-респондентів на перше місце поставили завдання «знайти нові ринки збити та нових клієнтів», такі пріоритети кадрового характеру, як «зберегти команду компанії в повному обсязі» (51 %) і «збільшити оплату праці співробітникам» (34 %) посідали відповідно друге та третє місця. Вагомими були й інші пріоритети кадрового характеру, як то «розширити команду» (29 %), «зберегти оплату праці співробітників на максимальному рівні» (22 %), «забезпечити безпеку співробітників» (17 %) (URL: <https://grc.ua/blog/kozhen-sjomyj-pracivnyk-vtratyv-u-dohodah-ale-biznes-obiciae-pidvyshuvaty-zarplaty>).

Примітно, що з першої сімки пріоритетів у планах українського бізнесу на 2026 р. п'ять місць посідали пріоритети кадрового характеру. Це наочно свідчить, що для українського бізнесу за підсумками чотирьох років російської повномасштабної воєнної агресії кадрові проблеми набули особливої ваги та, цілком вірогідно, навіть перевершили пріоритетність такого напрямку підприємницької діяльності, як збереження існуючих і пошук нових клієнтів та ринків збуту своєї продукції.

Так само оглядачі деяких ділових ЗМІ наголошують, що повномасштабна воєнна агресія Росії – через велику мобілізацію та велику міграцію населення – призвела до значного дефіциту пропозиції робочої сили на українському ринку праці. Причому, як свідчать відповідні статистичні дані, цей дефіцит особливо гостро відчувається навіть у Києві, де обсяги пропозиції робочої сили одні з найбільших в Україні, порівняно з іншими регіональними ринками праці нашої держави. Зокрема, «кількість пропозицій на Єдиному порталі вакансій (об'єднує пропозиції Державної служби зайнятості та провідних комерційних сайтів з пошуку роботи) становила

241 тис. на початку серпня, а шукали нову роботу за допомогою Служби зайнятості 132 тис. осіб. Про це повідомляє департамент комунікацій Державної служби зайнятості. Таким чином, у середньому по країні для одного шукача роботи через Службу зайнятості роботодавці пропонували два робочі місця. Третина всіх шукачів роботи – це фахівці з вищою освітою, трішки більша кількість, або ж 36 %, – люди з професійно-технічними дипломами».

Як зазначається в повідомленні Державної служби зайнятості України, «загалом дефіцит робочої сили обумовлений двома основними причинами: військовими діями в країні та суттєвими змінами в економіці. Перша причина призводить до того, що призов на військову службу ускладнює укомплектування робочих місць, на яких традиційно працювали чоловіки. Тут ідеться про будівельників, електрогазозварників, слюсарів, електромонтерів і водіїв. При цьому, через істотні зміни в економіці, загострюється структурне безробіття. Так відбувається через те, що шукачі роботи не володіють необхідними вміннями й навичками, щоб зайняти робочі місця, які відчують найбільший дефіцит робочої сили.

Також існує проблема регіонального дисбалансу. Для прикладу, у Києві на одного шукача роботи пропонується 24 вакансії, у Львівській області – 4 вакансії, у Київській області – 3 вакансії. Водночас у Миколаївській області чисельність шукачів роботи вдвічі перевищує кількість вакансій» ([URL: https://www.kmu.gov.ua/news/na-odnoho-shukacha-roboty-cherez-sluzhbu-zainiatosti-prykhodytsia-dvi-vakansii](https://www.kmu.gov.ua/news/na-odnoho-shukacha-roboty-cherez-sluzhbu-zainiatosti-prykhodytsia-dvi-vakansii)).

У свою чергу, ЗМІ в січні 2026 р. повідомляли, що «значний дефіцит працівників відчувають 74 % компаній, опитаних Європейською бізнес-асоціацією. Проте серед робітничих та офісних спеціальностей (так званих блакитних та білих комірців) ситуація не однаково складна. Аналіз даних Work.ua за 459 професіями виявляє чіткий структурний дисбаланс ринку праці в столиці. Робітничі спеціальності (144 позиції) демонструють істотно гостріший дефіцит кадрів: на кожне резюме припадають 5 вакансій проти 3,3 у категорії “інші”».

Як повідомила «Економічна правда», «у певних найбільш дефіцитних сферах цифри ще красномовніші. У столичній енергетиці вакансій у 39 разів більше, ніж шукачів роботи. За даними Єдиного порталу вакансій, зараз відкрито 886 вакансій для слюсарів і 465 – для електриків: цифри, які демонструють масштаб проблеми. Брак слюсарів, електриків та зварювальників впливає на швидкість відновлення інфраструктури після російських ударів. Головний інженер однієї з керуючих компаній Оболонського району Києва П. Кукурудза повідомив, що підприємство укомплектовано на 70 %: “За пів року на роботу прийшов лише один слюсар. Працюють 59 осіб віком 45–60 років та 140 пенсіонерів”. За рік ситуація лише погіршилася. Згідно з аналізом “Економічної правди”, кількість вакансій для робітників зросла в середньому на 13 %, тоді як для інших спеціальностей

майже не змінилася» (URL: <https://epravda.com.ua/weeklycharts/cherez-viynu-ta-migraciyu-brakuye-robotnikiv-u-kiyevi-naygirshe-817169>).

ЗМІ повідомляють про найпоширеніші професії. Зокрема, повідомляється, що «найбільший попит серед шукачів роботи спостерігався на посаду продавця продовольчих товарів – майже 21 тис. осіб шукали таку роботу. На кожні 10 претендентів припадало 9 вакансій. Другою за популярністю була позиція підсобного працівника – її шукали близько 18 тис. разів. На кожні 10 шукачів припадало майже 11 вакансій. Ще часто українці шукали вакансії продавця-консультанта – понад 12 тис. запитів. На кожні 10 претендентів на таку роботу пропонувалося 11 вакансій. Популярними були пошуки посади прибиральника службових приміщень, кухаря, продавця непродовольчих товарів і водія автотранспортних засобів».

Примітно також, що у 2025 р. роботодавці розмістили через Державну службу зайнятості повідомлення про майже 450 тис. вакансій, тоді як статус безробітного мали понад 358 тис. осіб (URL: <https://censor.net/biz/news/3595798/u-derjslujbi-zayinyatosti-nazvaly-nayipopulyarnishi-profesiyi-2025-roku>).

Хоча шукачі роботи далеко не завжди реєструються як безробітні, наведені вище дані свідчать, що на сучасному етапі соціально-економічного розвитку нашої держави український ринок праці є, так би мовити, «ринком продавця». Тобто нині склалася ситуація, коли саме наймані працівники, шукачі роботи мають, як правило, відносно більший вплив на функціонування цього ринку, ніж роботодавці, особливо в окремих його сегментах. Зокрема, наведена вище інформація свідчить, що для найбільш поширених на ринку праці посад (наприклад, продавець продовольчих товарів, підсобний працівник, продавець-консультант) розрив у співвідношенні числа вакансій та претендентів на відповідну посаду невеликий, тоді як для менш поширених, але актуальних для роботодавців посад цей розрив збільшується переважно в бік більшої пропозиції вакансій. Особливо це стосується робітничих професій.

Зокрема, згідно з аналізом, проведеним співробітниками «Економічної правди», за 2025 р., наприклад, у Києві «кількість вакансій для робітників зросла в середньому на 13 %, тоді як для інших спеціальностей майже не змінилася». На дефіцит працівників «ринок реагує ціною: зарплати робітників зросли в середньому на 27 %, що істотно випереджає відповідний показник для інших професій (+19 %). Як наслідок, в абсолютних значеннях зарплати вже майже зрівнялися. Робітникам у середньому пропонують 34 тис. грн проти 36 тис. грн для інших професій» (URL: <https://epravda.com.ua/weeklycharts/cherez-viynu-ta-migraciyu-brakuye-robotnikiv-u-kiyevi-naygirshe-817169>).

Загалом фахівці визнають, що український ринок праці продовжує функціонувати в умовах глибокої структурної кризи. Гостра нестача робочих рук змушує бізнес агресивно підвищувати номінальні заробітні плати в спробі закрити критичні вакансії і втримати компанії на плаву. Найбільша зарплатна

гонка фіксується у сферах медицини, автосервісу, будівництва й логістики, де нестача вузькопрофільних фахівців сягнула максимуму. Про це повідомляє платформа «OLX Робота».

Експерти наголошують, що «динаміка останніх років наочно демонструє перегрів ринку. За період із січня 2022 р. до січня 2026 р. медіанна заробітна плата в Україні номінально злетіла майже на 94 %. Водночас кількість відкритих вакансій зросла на 13 %, тоді як кількість відгуків від шукачів навпаки скоротилася на 3,5 %. Ця диспропорція є прямим індикатором кадрового голоду: компанії змушені конкурувати за фахівців, яких фізично немає на ринку». Аналіз повідомлень ЗМІ свідчить, що робітничі професії за темпом зростання медіанних зарплат перевищували аналогічні показники за іншими професіями (URL: <https://minfin.com.ua/ua/2026/03/23/170532614>).

«Медіанна зарплата в Україні наприкінці 2025 р. становила 25 тис. грн. У гривневому еквіваленті, порівняно із 2024 р., це більше на 23 %. Зростання оплати праці зафіксовано в усіх областях України. При цьому найвища медіанна зарплата – у Львівській області, 29 тис. 750 грн (+32 %). Натомість найбільший показник зростання (+36 %) у Київській і Закарпатській областях, до 29 тис. 300 та 28 тис. 500 грн відповідно» (URL: <https://news.finance.ua/ua/medianna-zarplata-v-ukraini-zrosla-do-25-tysyach-hrn>).

Загалом, згідно з правилами статистичного обліку, медіанна заробітна плата – це рівень заробітку, вищий і нижчий за який отримує однакову кількість працівників. Тобто медіанна заробітна плата прив'язана до конкретних рівні заробітних плат на ринку праці. Тоді як середня зарплата, яка обчислюється часткою від ділення фонду зарплати на чисельність працівників, по суті, є абстракцією. Тому вважається, що медіанна заробітна плата більш об'єктивно відображає ситуацію на ринку праці, ніж середня заробітна плата. Хоча в найбільш загальному плані напрям динамки цих показників збігається. Зокрема, за даними Державної служби статистики України, номінальна середньомісячна заробітна плата в Україні для всіх категорій працівників у 2025 р. становила 25 тис. 946 проти 14 тис. 014 грн у 2021 р. (URL: [https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU%3ADF\\_ENTERPRISE\\_LABOR\\_STATISTICS%28~%29&filter=AVG\\_MTH\\_SALARY\\_UAH](https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU%3ADF_ENTERPRISE_LABOR_STATISTICS%28~%29&filter=AVG_MTH_SALARY_UAH)).

Отже, за майже чотири роки повномасштабної війни номінальна середньомісячна заробітна плата в Україні (тобто без врахування інфляції) виросла на 85,1 %. Таким чином, показники середньої та медіанної зарплат відображають єдину тенденцію нинішньої динаміки заробітної плати найманих працівників в Україні в цей період.

Для залучення працівників роботодавці, поряд з відповідною зарплатою, пропонують ще забезпечувати своїх працівників житлом. Зокрема, «аналітики OLX Робота проаналізували, як змінився ринок вакансій, де пропонують житло, у лютому 2026 р. Так, медіанна зарплата на такі посади по Україні становила 30 тис. грн, що на 20 % більше, ніж у лютому 2025 р. (25 тис. грн). Попри зростання оплати праці, кількість таких пропозицій трохи

зменшилася – у лютому 2026 р. їх було 8 тис. 464, що на 6 % менше, ніж у лютому 2025 р. (9 тис. 044 вакансії). Подібну тенденцію фіксуємо й щодо рівня попиту. Загальна кількість відгуків на вакансії з житлом у лютому 2026 р. знизилася на 26 % порівняно з аналогічним періодом минулого року». При цьому «найбільше пропозицій роботи з житлом зосереджено в робітничих, логістичних і сервісних спеціальностях. Перелік вакансій майже не змінився з лютого 2025 р.».

Стосовно ж регіонального розподілу, то «у лютому 2026 р. пропозицій роботи з житлом найбільше було у великих економічних регіонах, у центральних і західних областях України. Лідером залишається Київська область з істотним відривом від інших, що вказує на високий попит на працівників, а також залучення їх з інших регіонів» (URL: <https://biz.nv.ua/ukr/sviy-biznes/vakansiji-z-zhitlom-zarplati-zrosli-na-20-pri-zmenschenni-propozicij-u-2026-50595441.html>).

Утім, підвищення заробітних плат не єдиний шлях розв'язання проблеми дефіциту працівників відповідних спеціальностей. Одним з напрямів розв'язання є залучення до роботи пенсіонерів, особливо там, де існує значний розрив між попитом (вакансіями) і пропозицією робочої сили. Яскравий приклад такого розв'язання проблеми дефіциту працівників відповідних спеціальностей у Києві наводився вище. По суті, подібна практика застосовується нині по всій Україні.

Зокрема, фахівці компанії "GRC.UA" наголошують, що останнім часом кадровий голод «змушує роботодавців ламати вікові стереотипи та наймати на роботу працівників 50+». Наочний приклад залучення осіб пенсійного віку до роботи в Києві за дефіцитними на ринку праці робітничими спеціальностями наводився вище. Утім, як свідчить аналіз повідомлень ЗМІ, роботодавці до такої практики, за наявності потреби в працівниках та можливості її задоволення, вдаються і в інших регіонах України.

У звіті GRC.UA зазначається, що «2024 р. став "проривним" у цьому питанні, адже 77 % опитаних роботодавців озвучили те, що вони звертають увагу на кандидатів 50+ та наймають їх у разі відповідності профілю посади. Ще 5 % компаній планують найм цієї категорії працівників. Лише 18 % опитаних роботодавців зізналися, що не наймають наразі та не планують у майбутньому наймати кандидатів 50+. Те, що український бізнес став більше звертати уваги на категорію кандидатів 50+, підтверджують і результати опитування шукачів роботи. Частка тих фахівців 50-ти та більше років, які стикалися з дискримінацією за віком та які не можуть знайти роботу через цей стереотип роботодавців, скоротилася ... з 23 % (у 2023 р.) до 12 % (у 2024 р.)» (URL: [https://drive.google.com/file/d/195\\_xVW4qt5BqH5xYRQagE341vUu6LZ4X/view](https://drive.google.com/file/d/195_xVW4qt5BqH5xYRQagE341vUu6LZ4X/view)).

Також фахівці наголошують, що «війна змінила український ринок праці швидше, ніж будь-які державні програми за попередні десятиліття. Під тиском мобілізації, міграції та хронічного дефіциту кадрів бізнес почав переглядати

звичні кадрові стереотипи». Зокрема, аналітики компанії “GRC.UA” в рамках проєкту «Барометр ринку праці» з’ясували, що роботодавці більш охоче наймають жінок на історично «чоловічі» позиції, проте досі існує гендерний розрив у зарплатах. Згідно з результатами дослідження «Барометр ринку праці», 64 % українських компаній уже наймають жінок на історично «чоловічі» позиції. Рік тому таких роботодавців було трохи більше половини. Ще 9 % компаній поки не здійснюють такого найму, але планують почати найближчим часом».

Зазначається, що це – структурна зміна, яка «відбувається... через економічну необхідність. Бізнес не може дозволити собі ігнорувати жінок, коли вакансії залишаються відкритими місяцями. Кадровий голод змушує роботодавців позбуватися гендерних стереотипів.

Утім, розширення доступу до професій не означає автоматичної рівності в оплаті праці. Гендерний розрив у зарплатах зберігається. На початку повномасштабного вторгнення офіційно озвучувався показник у 18,6 %». У свою чергу, «дослідження “Барометр ринку праці” показало, що багато роботодавців взагалі не відстежують системно питання рівності в оплаті праці. На запитання про різницю в зарплатних очікуваннях кандидатів три чверті компаній відповіли, що все залежить від конкретної людини й помітної гендерної різниці немає. Водночас кожен п’ятий роботодавець зафіксував, що жінки зазвичай готові працювати за меншу зарплату, ніж чоловіки».

Причому фахівці з ринку праці припускають, що «цей розрив очікувань може ставати прихованим механізмом відтворення нерівності». Адже «коли компанія орієнтується виключно на запит кандидата, не співвідносячи його з ринковими діапазонами, різниця закріплюється автоматично» (URL: <https://grc.ua/blog/vijna-zminy-la-rynok-praci-zhinky-jdutj-v-cholovichi-profesiyi-komu-ta-skiljky-platiatj>).

Отже, проведений вище аналіз засвідчив, що протягом більше чотирьох років повномасштабної війни з Росією український ринок праці зазнав надзвичайних потрясінь і сильно змінився. Причому в останні 2–3 роки на цьому ринку остаточно сформувалися й розвинулися процеси, які раніше не були настільки масштабними. Основним драйверами зі сторони пропозиції робочої сили на ринку праці України за ці роки були мобілізація значного контингенту населення до Сил оборони України, міграція мільйонів українців за кордон, міграція в межах України мільйонів вимушено переміщених осіб. Велике значення мали й деякі інші фактори. Щодо попиту на робочу силу на вітчизняному ринку праці до згаданих факторів треба додати ще й кон’юнктуру українського та світового ринків товарів і послуг, фінансово-економічний стан роботодавців в Україні.

Як показало дослідження компанії “GRC.UA”, дефіцит кадрів остаточно закріпився як системний ризик. У 2025 р. компанії зробили ставку на утримання команд. Для 65 % роботодавців збереження персоналу в повному складі стало пріоритетним, понад 60 % компаній намагалися утримати

конкурентний рівень оплати праці. Фахівці визнають, що український ринок праці продовжує функціонувати в умовах глибокої структурної кризи. Гостра нестача робочих рук змушує бізнес агресивно підвищувати номінальні заробітні плати в спробі закрити критичні вакансії і втримати компанії на плаву. При цьому найбільша зарплатна гонка фіксується у сферах медицини, автосервісу, будівництва та логістики, де нестача вузькопрофільних фахівців сягнула максимуму. Але підвищення заробітних плат не єдиний шлях розв'язання проблеми дефіциту працівників відповідних спеціальностей. Останнім часом кадровий голод змушує роботодавців ламати вікові стереотипи та наймати на роботу працівників 50 років і старше. Також роботодавці більш охоче наймають жінок на історично «чоловічі» позиції, хоча досі існує гендерний розрив у зарплатах. При цьому наведене вище дослідження засвідчує, що оцінка перспектив розвитку українського ринку праці заслуговує на окреме дослідження (*При підготовці цієї праці було використано інформацію з таких джерел: Державна служба статистики України (<http://www.stat.gov.ua>); Державна служба зайнятості (<https://www.dcz.gov.ua>); Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво (<https://bank.gov.ua>); Економічна правда (<https://www.epravda.com.ua>). – 2026. – 28.01; 26.02; 11.03; Ліга.net (<https://www.liga.net>). – 2025. – 24.11; Мінфін (<https://minfin.com.ua>). – 2026. – 23.01; УНІАН (<https://www.unian.ua>). – 2026. – 19.03; Цензор.net (<https://censor.net.ua>). – 2026. – 16.01; Deutsche Welle (<https://www.dw.com/uk/doslidzenna-rinok-praci-ukraini-vitrimav-potrasinna-vijnou/a-76078969>); Finance.ua (<https://news.finance.ua>). – 2026. – 26.01; Grc.Ua (<https://grc.ua>); NV (<http://nv.ua>). – 2026. – 27.03; Work.ua (<https://www.work.ua>).*

## Наука – суспільству

### Основні напрями діяльності НАН України

#### *Засідання Президії НАН України 25 березня 2026 р.: інноваційні підходи для оптоволоконних комунікацій і нові сорбційні матеріали*

На початку засідання було заслухано доповідь завідувача відділу Математичного відділення Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна НАН України члена-кореспондента НАН України Д. Шепельського «Сучасні математичні методи для оптоволоконних комунікацій». Він поінформував про досягнення науковців інституту у вирішенні глобальних викликів щодо підвищення пропускну здатності та енергоефективності магістральних оптоволоконних мереж великої протяжності. Зокрема, обґрунтовано інноваційний підхід, що базується на застосуванні спектральної теорії періодичних операторів для синтезу сигналів

у формі скінченнозонних розв'язків нелінійних рівнянь. Він дає змогу радикально переглянути архітектуру сучасних систем зв'язку, перетворюючи природну нелінійність середовища з деструктивного шуму на ефективний ресурс для стабілізації інформаційних символів. Завдяки залученню складного математичного формалізму задачі Рімана – Гільберта забезпечується прецизійна аналітична точність синтезу сигналів, що гарантує повну керованість часовими параметрами символів у класі скінченнозонних функцій. Це створює надійне підґрунтя для розроблення магістральних мереж нового покоління з безпрецедентним рівнем завадостійкості та радикально вищою спектральною ефективністю навіть за складних шумових умов.

Доповідач зазначив, що дослідження проводилися в тісній співпраці з провідними фахівцями Астонського інституту фотонних технологій (Велика Британія). Він наголосив, що отримані фундаментальні результати мають вагоме значення для створення українських програмно-апаратних комплексів нового покоління, що гарантуватиме державі технологічну незалежність і визначальну перевагу у сфері захищених комунікацій критичного призначення.

В обговоренні доповіді виступили завідувач відділу Інституту математики НАН України доктор фізико-математичних наук В. Бойко, завідувач лабораторії Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України доктор фізико-математичних наук М. Іоргов, академік-секретар Відділення математики НАН України, директор Інституту математики НАН України академік О. Тимоха, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України, директор Інституту фізики НАН України академік М. Бондар, директор Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка НАН України академік З. Назарчук, провідний науковий співробітник Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України доктор фізико-математичних наук Я. Золотарюк.

Учасники обговорення відзначили актуальність, теоретичну цінність і перспективність практичного застосування представлених у доповіді результатів. Було наголошено на пріоритетності розроблення фундаментально нових парадигм передачі даних, що ґрунтуються на залученні інтелектуально місткого математичного апарату та необхідності подальшого впровадження високорівневих методів, що не мають прямих аналогів у сучасних мережевих протоколах.

Другою було заслухано наукову доповідь завідувача відділу Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України доктора хімічних наук І. Романової «Селективні сорбенти для вилучення радіонуклідів, важких металів та літію з водних розчинів». Вона зазначила, що воєнні дії, що тривають на території України, створюють додаткові загрози для екосистем і здоров'я населення. Саме тому розроблення високоселективних сорбентів для вилучення радіонуклідів, важких металів та інших небезпечних компонентів з водних середовищ є важливим науково-технічним завданням, що має

стратегічне значення для екологічної безпеки, відновлення постраждалих територій, сталого розвитку держави.

Так, науковці Інституту спільно з Державним спеціалізованим підприємством «Чорнобильська АЕС» провели пілотні випробування, які засвідчили високу ефективність використання фосфату цирконію, нанесеного на сілікагель, та силікату титану на базальтовому волокні в технологічному процесі очищення трапних вод.

Доповідачка інформувала про ряд інших результатів досліджень, які мають вагоме прикладне значення. Зокрема, розроблено метод очищення води, забрудненої ураном, цезієм і стронцієм, що базується на використанні механо-хімічно й кислотно активованого монтморилоніту (природного глинистого матеріалу), зокрема з модифікуванням його поверхні ПАР. Запропоновано метод синтезу нових сорбційних матеріалів на основі каоліну та рідкого скла вітчизняного виробництва для видалення з водних розчинів іонів цезію, кадмію, свинцю та міді. На основі оксидів титану й мангану синтезовано адсорбенти для концентрування літію з розчину, одержаного лужною переробкою природної руди – петаліту Полохівського родовища. Узагальнено наукові засади цілеспрямованого синтезу сорбентів на основі природних глин для успішного використання в процесах очищення води.

Учена наголосила, що отримані результати створюють наукове підґрунтя для розроблення українських технологій очищення води та поводження з небезпечними відходами. Запропоновані сорбційні матеріали вирізняються доступністю вихідної сировини, технологічною простотою отримання та високою ефективністю, що відкриває перспективи їх широкого впровадження у промисловості, зокрема в системах водоочищення, ядерній енергетиці, гірничо-видобувному секторі та екологічному моніторингу.

В обговоренні доповіді виступили завідувач кафедри аналітичної хімії Київського національного університету ім. Т. Шевченка доктор хімічних наук О. Тананайко, завідувач відділу радіаційного моніторингу Інститут проблем безпеки атомних електростанцій НАН України кандидат технічних наук В. Хан, завідувач лабораторії екологічної хімії Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України доктор хімічних наук І. Ковальчук, член Президії НАН України академік НАН та НАМН України В. Цимбалюк, академік-секретар Відділення хімії НАН України академік НАН України П. Стрижак.

Учасники обговорення підтримали виголошену доповідь і відзначили важливість досліджень, високий потенціал використання розроблених сорбентів та необхідність подальшого розширення роботи в цьому напрямі. Було також акцентовано на потребі координації співпраці Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України з науковими установами НАН України, закладами вищої освіти та відповідними відомствами, а також підприємствами і організаціями щодо впровадження результатів досліджень функціональних сорбційних матеріалів.

На завершення засідання було розглянуто ряд кадрових і поточних питань.

Президент НАН України академік НАН України А. Загородній виступив з інформацією про Концепцію розвитку Національної академії наук України на період до 2030 року.

Було також заслухано доповіді віцепрезидента НАН України академіка НАН України В. Радченка та академіка НАМН України І. Луріна про основні результати виконання Програми спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії медичних наук України на 2023–2025 роки. Зокрема, співпраця науковців двох академій здійснювалася в таких напрямках: математичне моделювання вогнепальних поранень із застосуванням балістичних імітаторів; розроблення методів підвищення ефективності діагностики уражень різних структур слухового аналізатора; розроблення, виготовлення, апробація конструкцій засобів ортопедичної техніки з використанням вуглець-вуглецевого композиційного матеріалу; застосування штучного інтелекту в діагностиці патологічних станів центральної нервової системи; вивчення взаємодії елементів бойового ураження вогнепальною зброєю з біологічними тканинами; лікування ендокринних захворювань за допомогою генної терапії; застосування високочастотної електрозварювальної технології в хірургії; розроблення методів надання медичної допомоги при черепно-мозкових травмах з використанням аутологічних стовбурових клітин; розроблення нових композиційних матеріалів на основі наночастинок срібла, золота й міді з вираженою антивірусною дією; створення нових приладів і методів лазерної дії під час хірургічних втручань тощо.

Представлені результати свідчать про те, що багаторічне співробітництво між установами НАН України та НАМН України має міждисциплінарний характер, поєднує фундаментальні й прикладні дослідження, є важливим підґрунтям для створення інноваційних технологій у галузі охорони здоров'я, медицини, біотехнологій тощо. З огляду на важливість продовження співпраці науковців НАН і НАМН України під час засідання було затверджено програму спільної діяльності на 2026–2028 рр. (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 27.03*).

\*\*\*

### ***Як працює Інститут технічної теплофізики НАН України: візит керівництва академії***

Перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік В. Богданов, в. о. головного вченого секретаря НАН України доктор філософських наук О. Кубальський, академік-секретар Відділення енергетики та енергетичних технологій НАН України академік А. Русанов, учені секретарі секції і відділення – доктор технічних наук С. Беспалов та кандидат технічних наук В. Тітко 26 березня

2026 р. здійснили робочий візит до Інституту технічної теплофізики НАН України.

Директор інституту академік Ю. Снежкін ознайомив гостей зі структурою установи, її науковими школами та основними напрямками діяльності, окреслив ключові результати, поінформував про експертну й міжнародну роботу та представив розробки інституту у Виставковому залі.

Завідувач відділу тепломасообміну в дисперсних системах доктор технічних наук О. Ободович показав установку очищення води, що дає можливість збагачувати її киснем й очищувати від заліза, марганцю, сірководню та діоксиду вуглецю.

Про роботу лабораторії кінетики процесу сушіння та дослідно-промислової розпилюючої сушарки поінформував академік Ю. Снежкін. З діяльністю лабораторії теплофізичних досліджень гостей ознайомив кандидат технічних наук В. Михайлик. Тут продемонстрували, зокрема, диференціальний скануючий мікрокалориметр ДСМ-2М для вимірювання температури й теплоти фазових переходів і дериватограф Q-1000 для термічного аналізу матеріалів.

Кандидат технічних наук Б. Целеня представив Центр колективного користування інституту «Світловий мікроскоп Axio Imager Z1m». Прилад працює з 2008 р., а у 2019 і 2025 р. був модернізований.

Завідувач відділу теплофізичних основ енергоощадних технологій член-кореспондент НАН України Б. Басок ознайомив з роботою експериментального теплового насоса та індивідуального теплового пункту будівлі. На даху встановлено двоступеневий двоконтурний повітряний тепловий насос потужністю 120 кВт, створений за фінансової підтримки Великої Британії. Він забезпечує опалення, гаряче водопостачання та кондиціонування будівлі площею понад 3 тис. м<sup>2</sup>.

Результати, отримані на дослідній конвективно-камерній сушарці, представила член-кореспондент НАН України Ж. Петрова. Ідеться про створення і впровадження енергоефективних теплотехнологій, що дають змогу зменшити витрати енергії і втрати сировини під час перероблення.

Завідувач відділу високотемпературної термогазодинаміки академік А. Халатов представив лабораторний зразок імпульсно-детонаційного двигуна з тягою 10–40 кгс для використання в дозвукових безпілотних апаратах-перехоплювачах та об'єктах, що планують у повітрі. Кандидат технічних наук В. Демченко показав експериментальні зразки маскувальних накидок, що пройшли комплексні дослідження в лабораторних і полігонних умовах.

Завершився візит оглядом експериментального енергоефективного пасивного будинку «нуль-енергії» з інтелектуальними системами енергозабезпечення. Було показано полігони енергоефективних фасадних утеплень, різних типів віконних конструкцій, а також ґрунтових теплообмінників. Річне теплоспоживання будівлі відповідає європейським вимогам до пасивного будівництва.

На завершення директор інституту представив презентацію про наукову та науково-організаційну діяльність установи, окреслив подальші перспективи розвитку, звернув увагу на питання, які потребують підтримки на рівні академії.

Перший віцепрезидент НАН України академік НАН України В. Богданов відзначив результати роботи інституту, подякував колективу за багаторічну працю, підкреслив важливість практичних розробок і їх впровадження (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>)* – 2026. – 30.03).

\*\*\*

### ***Науковці академії провели вебінар з академічної доброчесності***

У Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського 26 березня 2026 р. відбувся вебінар «Академічна доброчесність у науковій діяльності». Організатором заходу став відділ науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, цільовою аудиторією – наукові працівники, аспіранти, бібліотекарі наукових установ Національної академії наук України.

Лектор – заступниця генерального директора з наукової роботи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, директор Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, доктор наук із соціальних комунікацій Ю. Половинчак – зосередила увагу аудиторії на новелах Закону України «Про академічну доброчесність». Цей документ набрав чинності 1 лютого 2026 р. і вводиться в дію 31 липня нинішнього року. Отже, протягом півріччя наукова спільнота, освітяни, урядовці, видавці мають забезпечити умови для реального виконання норм нового Закону.

У презентації доповідачка детально виклала базову проблематику, методики та нюанси, що їх, готуючи публікації, слід враховувати, щоб забезпечити дотримання вимог академічної доброчесності. Ішлося про такі питання, як уникнення плагіату, самоплагіату, а також коректне цитування, зокрема використання тексту, згенерованого штучним інтелектом, декларування цього факту, відповідальність за зміст згенерованих текстів тощо. У презентації чітко викладено ознаки поданих до публікації статей, які можна розцінювати як плагіат, фальсифікацію, помилку автора, компіляцію, – усі, так би мовити, «червоні прапорці», що застерігають авторів і редакції наукових видань від порушення норм Закону України «Про академічну доброчесність».

Особливу увагу Ю. Половинчак приділила специфіці роботи з різноманітними антиплагіатними сервісами, можливими побічними ефектами після доопрацювання матеріалів, які навіть не було опубліковано. Наводилися також граничні відсотки зафіксованих антиплагіатними програмами збігів,

цитувань і посилань, які можуть вважатися неприйнятними для опублікування статті.

Доповідач також чітко зорієнтувала учасників вебінару не лише щодо вимог чи ознак якості й характеристик безпосередньо авторських текстів, а й щодо так званих хижацьких (сміттєвих) видань, недоброчесних видавничих практик.

Обговорюючи тему вебінару, учасники заходу зауважували, що, наприклад, антиплагіатна інтернет-система “StrikePlagiarism.com” інколи не фіксує збіги в статтях, тоді як «прогон» у Google виявляє їх. Порушувалося також питання про відповідальність за відчуження авторства публікації, санкції за комерціалізацію наукових статей тощо.

Докладно ознайомитися з матеріалами вебінару можна на ютуб-каналі Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 30.03*).

\*\*\*

*Зелені інвестиції майбутнього: благодійна висадка дерев у Національному ботанічному саду ім. М. М. Гришка НАН України за участі представників компанії «Єнамін»*

На ботаніко-географічній ділянці «Карпати» Національного ботанічного саду (НБС) ім. М. М. Гришка НАН України 28 березня 2026 р. відбулася благодійна висадка дерев за участі колективу компанії «Єнамін». Захід став не лише важливою екологічною ініціативою, а й черговим прикладом успішної взаємодії наукової установи та соціально відповідального бізнесу.

На відкритті заходу з вітальними словами виступили заступник директора з наукової роботи (інноваційний розвиток) НБС ім. М. М. Гришка НАН України член-кореспондент НАН України Д. Рахметов і директор ТОВ НВП «Єнамін» В. Ярмольчук.

Під час заходу було висаджено близько 60 дерев буку (*Fagus sylvatica*), що є однією з основних та найцінніших деревних порід Українських Карпат. Це є істотний внесок у відновлення букового поясу на ботаніко-географічній ділянці «Карпати» НБС.

Подібні заходи мають важливе значення для розвитку академічного ботанічного саду та є ключовим засобом підтримки й розширення колекцій, модернізації інфраструктури та реалізації нових науково-просвітницьких проєктів. Благодійні висадки рослин не лише сприяють збереженню та збагаченню рослинного різноманіття саду, а й формують культуру відповідального ставлення до довкілля представників бізнесу та громадськості.

Представники дирекції НБС ім. М. М. Гришка НАН України послідовно працюють над пошуком інноваційних підходів для вирішення актуальних завдань, спрямованих на розвиток саду. Участь компанії «Єнамін» в

інноваційно-благодійному заході є гарним прикладом і внеском у збереження й розвиток зеленої перлини Києва.

Зі словами подяки до учасників заходу виступили заступник директора Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України Д. Рахметов, вчений секретар установи О. Бондарчук і куратор ділянки «Карпати» О. Баранський (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>)* – 2026. – 6.04).

## **Сучасні дослідження та розробки академічної науки**

*Хімія для медицини, промисловості й захисту довкілля. Керівництво академії відвідало Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф. Д. Овчаренка НАН України*

Президент Національної академії наук України академік НАН України А. Загородній разом з першим віцепрезидентом НАН України, головою Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академіком НАН України В. Богдановим, віцепрезидентом НАН України, головою Секції хімічних і біологічних наук НАН України академіком НАН України В. Радченком, академіком-секретарем Відділення хімії НАН України академіком НАН України П. Стрижаком, ученим секретарем Секції хімічних і біологічних наук НАН України кандидатом біологічних наук Є. Рутьяном і вченим секретарем Відділення хімії НАН України кандидатом біологічних наук О. Дзюбою 27 березня 2026 р. відвідали з робочим візитом Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф. Д. Овчаренка НАН України.

Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф. Д. Овчаренка НАН України є провідною українською науковою установою, яка здійснює фундаментальні та прикладні дослідження в галузі біоколоїдної, колоїдної хімії та колоїдно-хімічного матеріалознавства. В інституті виконуються систематичні комплексні дослідження природних і синтетичних дисперсних систем та матеріалів; принципів, методів і технологій їхнього використання в промисловості; біотехнології збагачення мінеральної сировини й захисту довкілля; макрокінетики, фрактальних властивостей та фізико-хімічної механіки природних і техногенних дисперсних систем. Інститут приділяє велику увагу дослідженням за новим технологічним напрямом – колоїдної біотехнології, що забезпечує високоефективне збагачення металовмісної мінеральної сировини різного походження, вилучення благородних і кольорових металів, знешкодження стічних та природних вод, забруднених важкими металами й радіонуклідами, очищення ґрунтів і донних відкладів від токсичних речовин та радіоактивного забруднення тощо. Важливе місце в роботі інституту посідають дослідження сучасних нанорозмірних систем і функціональних матеріалів для медицини, зокрема ветеринарної, а також у відновлювальній терапії, включно зі створенням нових лікувальних,

імплантних і діагностичних систем і матеріалів, сенсорів і біосенсорів. Науковий напрям дослідження механізмів і закономірностей утворення наноструктур з контрольованою орієнтацією частинок та їхнім позиціонуванням на поверхні, розроблення методів синтезу нових типів стійких м'яких колоїдних систем і дослідження їхніх властивостей є практично важливим для створення провідників і фотонних кристалів тощо.

Під час візиту керівництво академії ознайомилося з науковою інфраструктурою установи, її кадровим потенціалом, сучасними розробками й інноваційними проектами. Окрему увагу було приділено питанням розвитку міжнародної співпраці, розширення матеріально-технічної бази, підтримки наукових колективів і залучення молодих науковців до виконання дослідницьких проектів інституту.

Делегація з Президії НАН України оглянула також інститутські наукові лабораторії, де розробляються методи створення нових біобезпечних гібридних гідрогелів медичного й агротехнологічного призначення на основі природних і синтетичних полімерів та мінералів з підвищеною біосумісністю й поліпшеними фізико-хімічними властивостями; досліджуються взаємодії ультрадисперсних мінеральних частинок з біологічними системами різного рівня організації; здійснюються синтез і характеристика наночастинок металів, а також оцінювання потенційного ризику впливу наноматеріалів на людину й довкілля.

Спілкування членів делегації з молодими науковцями інституту показало, що омолодження колективу наукових працівників є одним із пріоритетів установи.

За підсумками візиту учасники обговорили перспективи модернізації експериментальної бази інституту, розширення його міжнародної співпраці та підтримки молодих учених. Члени делегації відзначили, що Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф. Д. Овчаренка НАН України є ключовою установою, де фундаментальні та прикладні дослідження мають важливе значення для сталого розвитку нашого суспільства (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 30.03).

\*\*\*

***Наукові засади оцінювання якості води, новітні технології її очищення, управління властивостями дисперсних і мембранних систем: керівництво академії відвідало Інститут колоїдної хімії та хімії води ім. А. В. Думанського НАН України***

Президент Національної академії наук України академік НАН України А. Загородній, перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України В. Богданов, віцепрезидент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України академік НАН України В. Радченко, академік-секретар Відділення хімії НАН України академік НАН України П. Стрижак,

учений секретар Секції хімічних і біологічних наук НАН України кандидат біологічних наук Є. Рут'ян і вчений секретар Відділення хімії НАН України кандидат біологічних наук О. Дзюба відвідали з робочим візитом Інститут колоїдної хімії та хімії води ім. А. В. Думанського НАН України.

Інститут колоїдної хімії та хімії води ім. А. В. Думанського НАН України є єдиною в нашій країні академічною установою, діяльність якої пов'язана з комплексним дослідженням усіх аспектів хімії та технології води. Це визначає провідну роль інституту в розробленні стратегій збереження і відновлення водних ресурсів України, забезпечення населення високоякісною питною водою, а також у розробленні прогресивних технологій та матеріалів, методів аналізу й оцінювання якості води, які сприяють реалізації вказаних стратегій задля охорони довкілля й збереження здоров'я населення.

Поряд з пріоритетними дослідженнями в галузі водоочищення, водопідготовки, аналізу й моніторингу якості природних, питних і стічних вод в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України надзвичайно актуальними є також дослідження інституту в галузі колоїдної хімії. Як в екологічному, так і в економічному аспектах важливими є розробки, спрямовані на створення на основі відкритого в інституті електроосмосу другого роду насосів для мікрофлюїдики, інтенсифікацію електродіалізу за рахунок імпульсного режиму подачі напруги, створення на основі зворотного електродіалізу екологічних джерел електроенергії, очищення ґрунтів від важких металів, радіонуклідів та гідрофобних органічних сполук, забруднення якими істотно зросло в умовах військових дій. В інституті також розробляють композиційне суспензійне паливо на основі вугілля та рідких органомісних відходів, яке можна використовувати для заміни дизельного палива й мазуту в стаціонарних і мобільних енергогенеруючих установках. Це створює перспективи для поліпшення енергозабезпечення України в умовах дефіциту енергоресурсів і сприяє охороні довкілля завдяки утилізації органомісних стічних вод.

Директор інституту академік НАН України В. Гончарук ознайомив керівництво академії з науковою інфраструктурою установи, її науковими школами й основними напрямками діяльності, сучасними розробками та проєктами. Окрему увагу було приділено питанням розвитку міжнародної співпраці, розширення матеріально-технічної бази, взаємодії із закладами вищої освіти й діяльності із залучення студентів і випускників профільних університетів до колективу інституту та його наукових робіт.

Делегація з Президії НАН України ознайомила із Центром колективного користування приладами, а також оглянула інститутські наукові лабораторії, де досліджують мембранні й новітні окиснювальні процеси очищення води та комбіновані процеси на їхній основі; отримують і досліджують властивості активованого вугілля із сировини різного походження; синтезують композиційні сорбційні матеріали для вилучення з води та концентрування токсикантів різної хімічної природи; розробляють

високочутливі й високоселективні методики визначення мікрокомпонентів у воді. Значну увагу було приділено лабораторіям електрохімічних методів очищення ґрунтів і розроблення композиційного водовугільного палива.

Гості оглянули також лабораторію біотестування Науково-технічного центру випробування води, який функціонує в інституті й аналізує якість води за 80-ма показниками (фізико-хімічними, мікробіологічними, біотестування). Відповідно до законодавства України, центр атестовано на технічну компетентність і незалежність.

Члени делегації поспілкувалися з науковцями інституту, обговорили наявні проблеми та можливості їх розв'язання, приділили увагу гострій проблемі зменшення кількості молодих науковців. Під час візиту порушувалися питання щодо перспектив модернізації та розширення бази приладів, оновлення інфраструктури, зміцнення міжнародної співпраці й підтримки молодих учених. Члени делегації відзначили, що Інститут колоїдної хімії та хімії води ім. А. В. Думанського НАН України є ключовою установою, де фундаментальні та прикладні дослідження мають важливе значення для сталого й гармонійного розвитку нашого суспільства (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 31.03).

\*\*\*

### ***Флагман української хімії: керівництво академії завітало до Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України***

Віцепрезидент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України академік НАН України В. Радченко, академік-секретар Відділення хімії НАН України академік НАН України П. Стрижак, учений секретар Секції хімічних і біологічних наук НАН України кандидат біологічних наук Є. Рутьян та вчений секретар Відділення хімії НАН України кандидат біологічних наук О. Дзюба 27 березня 2026 р. відвідали з робочим візитом Інститут загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України.

Історія інституту бере початок у 1918 р., коли перший президент Української академії наук академік В. Вернадський заснував у Києві хімічну лабораторію. З плином часу змінювалися назва академічної установи, її структура та склад, але незмінним залишався науковий напрям її досліджень – створення наукових засад наукоємних ресурсощадних процесів синтезу нових функціональних матеріалів і зменшення техногенного тиску на довкілля, що й заповідав засновник інституту В. Вернадський.

Інститут загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України є провідною українською науковою установою, яка здійснює фундаментальні й прикладні дослідження в галузі гетерогенної координаційної хімії, фізико-неорганічної хімії, електрохімії та фізичної хімії розплавлених, рідких і твердих електролітних та електродних систем, хімії

твердого тіла, методів перероблення металосировини. Основними науковими напрямками діяльності інституту є:

- нові наукоємні функціональні неорганічні речовини, матеріали, покриття;
- електрохімія розплавлених, рідких, твердих електролітних і електродних систем;
- гетерогенна координаційна хімія;
- екологічний та «економічний» кругообіг металовмісних речовин.

В інституті виконуються систематичні комплексні дослідження, що стосуються методів синтезу нових функціональних матеріалів для електрохімічних пристроїв і процесів, електрокаталітичних наноматеріалів, катализаторів, енергоакумуляційних матеріалів, оптичних матеріалів, іонних рідких кристалів та їхніх гібридних композитів, вуглецевих матеріалів і квантових точок тощо. Чимало уваги в установі приділяють підвищенню цілеспрямованого здійснення прикладних наукових досліджень, результати яких є перспективними для впровадження в практику, виконання інноваційних проєктів.

Важливе місце в роботі інституту посідають дослідження зі створення високоефективних, екологічно безпечних, енерго- та ресурсощадних технологій зі включенням вторинної сировини у виробничий процес, що сприятиме зменшенню техногенного впливу на довкілля.

Під час візиту керівництво академії ознайомилося з науковою інфраструктурою установи, її сучасними розробками й інноваційними проєктами. Окрему увагу було приділено питанням розвитку міжнародної співпраці, розширення матеріально-технічної бази, підтримки наукових колективів і залучення молодих науковців до виконання дослідницьких проєктів інституту.

Члени делегації ознайомилися з роботою центрів колективного користування – Центру колективного користування науковим обладнанням «Монокристална дифрактометрична система SMART APEX II із CCD-детектором» та Центру колективного користування «Рентгенівська фотоелектронна спектроскопія (РФС/ЕСХА)».

Керівництво інституту представило делегації структуру установи, її кадровий потенціал, актуальні напрями досліджень.

Велику увагу під час відвідин було приділено науковим лабораторіям інституту. Зокрема, гості ознайомилися з лабораторними кімнатами, у яких розробляються методи синтезу та досліджуються нові оксидні функціональні матеріали, які є основою елементної бази для систем сучасного зв'язку, акумуляції та зберігання енергії, а також координаційних сполук для створення нових субстратів медичного і технічного призначення тощо.

Члени делегації поспілкувалися з молодими науковцями й аспірантами інституту, відзначивши, що омолодженню колективу наукових працівників установа приділяє особливу увагу.

За підсумками візиту учасники обговорили перспективи модернізації експериментальної бази, розширення міжнародної співпраці та підтримки молодих учених. Члени делегації відзначили, що Інститут загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України є ключовою установою, де фундаментальні й прикладні дослідження мають важливе значення для сталого розвитку нашого суспільства (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 31.03).

\*\*\*

**«Війна майбутнього. Як технології російсько-української війни 2022–2025 років змінили поле бою»: вийшла нова книга академіка В. Горбуліна і В. Бадрака.**

У видавництві «Брайт Букс» вийшла друком книга віцепрезидента НАН України академіка НАН України В. Горбуліна, написана в співавторстві з журналістом і військовим експертом В. Бадраком «Війна майбутнього. Як технології російсько-української війни 2022–2025 років змінили поле бою».

Ця ґрунтовна робота – стратегічне бачення виживання нації у світі, де технологічна перевага є єдиним реальним запобіжником агресії. Автори аналізують технологічний стрибок 2022–2025 рр., що назавжди змінив світову воєнну науку.

Прочитавши книгу, можна дізнатися:

- як українська «москітна стратегія» та масове застосування дешевих дронів здатні виснажувати дорогі оборонні системи противника;
- чому класичні танки і вертольоти втрачають домінування та як на полі бою з'являються «зони смерті», керовані штучним інтелектом;
- про унікальні гібридні розробки, такі як FrankenSAM, і перетворення морських дронів на ефективних мисливців за літаками й флотом;
- як космічна розвідка та зброя на нових фізичних принципах (лазери, електромагнітні імпульси) стають реальністю сучасного фронту;
- про ексклюзивні прогнози розвитку подій на 2026 р. Також зрозумієте, чому досвід України сьогодні вивчають провідні армії світу від США до Японії.

Автор передмови – керівник Офісу Президента України К. Буданов.

Книга допоможе зрозуміти, як креативне мислення та технологічна перевага стають асиметричною зброєю проти переважаючих ресурсів агресора. Це праця для тих, хто прагне осягнути правила війни нового покоління (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 2.04).

\*\*\*

**Від високої теорії до актуальних прикладних задач: керівництво академії відвідало Інститут механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України**

Перший віцепрезидент Національної академії наук України академік НАН України В. Богданов, академік-секретар Відділення механіки і машинознавства НАН України академік НАН України В. Назаренко, учений секретар Сектору фізико-технічних і математичних наук НАН України доктор технічних наук С. Беспалов та вчений секретар Відділення механіки і машинознавства НАН України кандидат технічних наук Є. Задворний 31 березня 2026 р. відвідали Інститут механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України.

Гостей зустріла адміністрація установи: заступник директора з наукової роботи член-кореспондент НАН України М. Селіванов, заступник директора з науково-організаційної роботи член-кореспондент НАН України Є. Сторожук і вчений секретар доктор технічних наук Ю. Скосаренко.

Під час візиту представники керівництва академії ознайомилися зі структурою інституту, станом його матеріально-технічної бази та діяльністю наукових підрозділів. Окрему увагу було приділено спеціально підготовленій виставці наукових здобутків, де представлено індивідуальні й колективні монографії, наукові журнали, довідкові видання, а також архівні матеріали, що відображають історію та розвиток установи.

Гості також відвідали Центр колективного користування науковими приладами «Аналізатор динамічних процесів», де ознайомилися з можливостями сучасної експериментальної бази інституту.

Особливу увагу було приділено прикладним розробкам. Керівник Центру доктор фізико-математичних наук В. Максимюк представив ряд інженерних та експериментальних рішень, створених у центрі. Зокрема, ознайомив делегацію з макетом водяного кулеуловлювача для низькоенергетичних куль, результатами дослідження власних частот радіопрозорого обтічника й унікальними експериментами із застосуванням тензометрії для аналізу закономірностей ритміки української народної танцювальної музики.

Заступник директора з наукової роботи інституту член-кореспондент НАН України М. Селіванов представив основні результати діяльності установи. У своїй доповіді він зосередився на ключових напрямках досліджень, що охоплюють фундаментальні та прикладні проблеми механіки деформівного твердого тіла і загальної механіки, а також на структурі наукових проєктів інституту. Як зазначив М. Селіванов, торік в інституті виконували 17 науково-дослідних тем, серед яких переважають фундаментальні дослідження. Водночас розвиваються конкурсні проєкти та прикладні роботи, зокрема оборонного спрямування.

Окремо було представлено результати оцінювання діяльності установи: за підсумками оцінювання ефективності інститут віднесено до категорії «А», а за підсумками державної атестації – до категорії «Б».

Доповідач висвітлив також питання кадрового забезпечення. В інституті понад 100 наукових працівників. Але важливим завданням залишається

оновлення кадрового складу й підтримка молодих учених (в установі їх на сьогодні 10).

Значну увагу було приділено розвитку наукової комунікації та міжнародної інтеграції. Інститут є видавничим центром у галузі механіки, забезпечуючи функціонування міжнародних наукових журналів, а також розширює участь у міжнародних програмах, зокрема в програмі НАТО «Наука заради миру і безпеки», та розвиває співпрацю з науковими установами Європи.

Окремо М. Селіванов поінформував про кроки задля цифровізації діяльності інституту: оновлюється офіційний вебсайт, створено інформаційний портал для працівників та аспірантів, забезпечено функціонування каналів оперативної комунікації, а всі наукові заходи проводяться в змішаному форматі з використанням сучасних цифрових платформ.

Учасники робочої зустрічі обговорили актуальні проблеми функціонування установи. Зокрема, порушувалися питання фінансування наукових досліджень, збереження й розвитку кадрового потенціалу, підтримки молодих учених і розширення співпраці з підприємствами реального сектору економіки.

Окремо наголошувалося, що інститут продовжує відновлювати інфраструктуру після ворожих обстрілів. Серед іншого, гостро стоїть питання відновлення системи опалення. Воно потребує капітального ремонту й додаткових коштів.

Підсумовуючи візит, перший віцепрезидент НАН України академік НАН України В. Богданов відзначив високий науковий рівень досліджень в інституті, їхню практичну значущість та активну позицію колективу установи, побажавши науковцям подальших успіхів і нових вагомих результатів (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 2.04*).

\*\*\*

### ***Комплексний підхід до розв'язання проблем гідромеханіки й гідротехніки: візит керівництва академії до Інституту гідромеханіки НАН України***

Перший віцепрезидент Національної академії наук України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України В. Богданов, академік-секретар Відділення механіки і машинознавства НАН України академік НАН України В. Назаренко, вчений секретар Сектору фізико-технічних і математичних наук НАН України доктор технічних наук С. Беспалов та вчений секретар Відділення механіки і машинознавства НАН України кандидат технічних наук Є. Задворний 31 березня 2026 р. відвідали Інститут гідромеханіки НАН України.

Директор інституту член-кореспондент НАН України Г. Воропаєв представив гостям структуру установи, її наукові школи, кадровий потенціал

та експериментальні можливості. Інститут гідромеханіки НАН України сьогодні, як на час його заснування у 1926 р., – це єдина в нашій країні спеціалізована наукова установа, у якій комплексно розв'язуються проблеми гідромеханіки й гідротехніки. Такий підхід об'єднує фізичне, математичне та комп'ютерне моделювання актуальних фундаментальних і прикладних задач механіки суцільних середовищ.

Керівництво академії відвідало експериментальний комплекс для гідродинамічних досліджень, що становить національне надбання. До нього належать швидкісна багатоцільова гідродинамічна труба та найбільший дослідний басейн в Україні, де комплексно досліджуються морехідні якості сучасних швидкісних суден з динамічними принципами підтримки. Зокрема, члени делегації з Президії НАН України ознайомилися з перебігом робіт зі створення нових швидкісних надводних морських багатофункціональних безекіпажних катерів у перспективних гідро- й аеродинамічних схемах.

У лабораторії сучасної аеродинаміки та міждисциплінарних досліджень вивчають методи інтелектуального керування течіями, насамперед в авіа- й автомобілебудівній галузях. Унікальний аеродинамічний комплекс з аеродинамічною трубою малої турбулентності створено в межах національних і міжнародних проєктів, а також завдяки плідній співпраці з фахівцями із суміжних дисциплін (електродинаміки, радіофізики, надвисокочастотної техніки, біології).

У лабораторії фільтрації гостям продемонстрували такі експериментальні установки:

- експериментальну установку для дослідження характеристик ерліфтного підйому рідини і трифазних сумішей;

- стенд для вивчення порової структури фільтрів з геотекстилю шляхом продавлювання повітря через змочений фільтр;

- експериментальну установку для вивчення механічної кольматації фільтрів з геотекстилю за динамічних навантажень.

Член-кореспондент НАН України Г. Воропаєв, який також очолює відділ гідробіоніки та керування примежовим шаром, поінформував гостей про основні напрями виконуваних у відділі експериментальних і теоретичних досліджень на прикладі двох лабораторій:

- гідродинамічної лабораторії з визначення сил і моментів, що діють на тіла за їхнього нестаціонарного руху (основний напрям цих досліджень – пошук методів зменшення опору за турбулентного режиму обтікання);

- лабораторії чисельного моделювання (її дослідження охоплюють задачі турбулентної течії в'язкої нестисливої та стисливої рідин і газової динаміки надзвукових рухів).

Нині базовим завданням є моделювання процесу переходу дефлаграційного горіння в детонаційне від моменту ініціації до виходу продуктів згоряння з камери згоряння і створення коду на підставі розробленої моделі для розрахунку тягових характеристик реального реактивного двигуна.

Учасники зустрічі відвідали також Спільну шведсько-українську навчально-дослідницьку лабораторію «Енергетичні технології сталого розвитку суспільства». Її керівник від Інституту гідромеханіки НАН України член-кореспондент НАН України Є. Никифорович поінформував про основні напрями роботи лабораторії та перспективи співпраці з бізнесовими структурами задля розширення практичного використання новітніх джерел теплової енергії. Науковець представив фундаментальні дослідження геотермальних джерел енергії для систем теплопостачання. Зокрема, за його словами, уперше сформульовано концепцію кількості та якості геотермальної енергії і визначено геотермальний енергетичний ліміт. Результати фундаментальних досліджень впроваджено в магістерські курси з поновних джерел енергії провідних технічних університетів України та організовано навчальну роботу студентів. Налагоджено й ефективно підтримуються зв'язки лабораторії з виробничим об'єднанням «Корпорація Укрінтерм».

Підсумовуючи візит, представники керівництва НАН України зазначили, що тематика досліджень інституту має фундаментальне значення і водночас відповідає нагальним потребам воєнного стану, а також відновлення та повоєнної розбудови нашої країни (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 3.04).

\*\*\*

***Забезпечення міцності матеріалів і конструкцій як основа створення сучасної техніки: керівництво академії відвідало Інститут проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України***

Перший віцепрезидент Національної академії наук України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України В. Богданов, академік-секретар Відділення механіки і машинознавства НАН України академік НАН України В. Назаренко, вчений секретар Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України доктор технічних наук С. Беспалов та вчений секретар Відділення механіки і машинознавства НАН України кандидат технічних наук Є. Задворний 2 квітня 2026 р. відвідали Інститут проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України.

Інститут проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України є провідною українською науковою установою, що здійснює фундаментальні та прикладні дослідження з актуальних проблем механіки деформівного твердого тіла, міцності матеріалів і конструкцій. Упродовж усієї історії інституту його наукова діяльність зосереджена на вивченні міцності матеріалів і конструкцій у реальних умовах експлуатації, особливо за дії екстремальних температур та силових навантажень. Це значною мірою стало можливим завдяки збереженню й модернізації потужної випробувальної бази інституту, до якої, крім сучасного експериментального обладнання, належить комплекс унікальних стендів, що становлять національне надбання України. Отримані в установі результати науково-прикладних досліджень

використовуються для вирішення актуальних практичних задач високотехнологічних галузей промисловості України, зокрема в авіаційній, енергетичній та оборонній сферах.

На сучасному етапі загальна концепція розвитку наукової діяльності інституту полягає в органічному поєднанні фундаментальних і прикладних теоретичних та експериментальних досліджень, що дає змогу на високому науковому рівні розв'язувати актуальні проблеми міцності матеріалів і конструкцій та доводити результати наукових досліджень до вагомого практичного використання. Наукові пріоритети інституту ґрунтуються на подальшому розвитку потужної та унікальної експериментальної бази разом з розробленням новітніх моделей і методів розрахункового аналізу для оцінювання міцності й ресурсу елементів конструкцій за складних умов термосилового навантаження.

Директор інституту член-кореспондент НАН України О. Чирков ознайомив почесних гостей з науковою інфраструктурою установи, її науковими школами, основними результатами наукової та науково-технічної діяльності, сучасними розробками й проектами, а також поточним станом матеріально-технічного забезпечення. Надав коротку історичну довідку щодо створення й розвитку інституту, схарактеризував його структуру, кадровий склад та експериментальні можливості, окреслив перспективи подальшого розвитку. Окрему увагу було приділено питанням розвитку міжнародної співпраці, розширення матеріально-технічної бази, взаємодії із закладами вищої освіти та залучення студентів і випускників профільних університетів до наукової діяльності інституту.

Гості з Президії академії ознайомилися з результатами експериментальних досліджень наукових відділів, працівники яких беруть участь у виконанні науково-дослідних робіт Центру механічних випробувань матеріалів і елементів конструкцій. Зокрема, у відділі механіки конструкційних матеріалів, де досліджують довготривалу міцність матеріалів, комплексно модернізовано експериментальні установки АІМ-5-2. Реалізовані технічні рішення забезпечують високу стабільність температурного та силового режимів навантаження під час випробувань тривалістю понад 50 год, що гарантує відтворюваність і достовірність результатів. Оновлення технічної бази дало змогу центру підтвердити сертифікат вимірювальних можливостей у сфері випробувань на довготривалу міцність.

У відділі міцності матеріалів та елементів конструкцій у термосилових полях і газових потоках гості ознайомилися з установкою й обладнанням, створеними і виготовленими в інституті, розробленими методиками та результатами застосування оригінальної технології вакуумного іонно-плазмового термоциклічного азотування поверхневих шарів деталей машин й інструменту задля підвищення їхньої міцності, зносо- та корозійної стійкості. Розроблена комплексна методика та наявне обладнання дають змогу здійснювати обробку поверхневого шару виробів спеціального призначення,

які експлуатуються в умовах підвищеного зносу, термоциклічного навантаження й різних кліматичних умов.

Гості також оглянули Центр колективного користування науковими приладами, створений на базі сучасної випробувальної машини Instron 8802. Висококваліфікований науковий персонал забезпечує роботу центру не лише на технічному, а й на методичному рівні з використанням власного досвіду й оригінальних, прогресивних науково-технічних розробок, фактично перетворюючи його на центр передового досвіду. Упродовж майже 20 років центр надає послуги з комплексного дослідження механічних властивостей різних типів матеріалів відповідно до світових стандартів у діапазоні температур від  $-198^{\circ}\text{C}$  до  $+1200^{\circ}\text{C}$  (розтяг, стиск, мало- та багатоциклова втома, механіка руйнування) для установ Національної академії наук України та підприємств ключових галузей української промисловості.

Гості з Президії НАН України відвідали унікальний комплекс газодинамічних стендів, який віднесено до наукових об'єктів, що становлять національне надбання України. Ці стенди дають змогу моделювати роботу високонавантажених елементів конструкцій в умовах високотемпературного (до 3300 K), високошвидкісного агресивного газового потоку, параметри якого змінюються в часі відповідно до реальних умов експлуатації. Комплекс забезпечує експериментальне дослідження роботоздатності перспективних матеріалів і конструкційних елементів, що застосовуються в українському енергомашинобудуванні, ракетно-космічній та авіаційній техніці.

Під час підсумкового обговорення результатів візиту було наголошено на необхідності збереження унікального комплексу випробувальних стендів і установок інституту, порушено питання подальшої модернізації та розширення експериментальної бази, оновлення інфраструктури, зміцнення міжнародної співпраці та підтримки молодих учених, а також пошуку шляхів підвищення творчого потенціалу наукового колективу установи в сучасних складних умовах. Представники керівництва академії відзначили, що Інститут проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України є спеціалізованою науковою установою, у якій фундаментальні та прикладні дослідження, спрямовані на вирішення сучасних науково-технічних завдань, сприяють енергетичній незалежності країни, підвищенню безпеки й обороноздатності держави та повоєнному відновленню України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 6.04*).

\*\*\*

*Президенту НАН України академіку НАН України А. Загородньому присвоєно звання Почесного доктора Українського державного університету ім. М. Драгоманова.*

В Українському державному університеті ім. М. Драгоманова відбулася урочиста церемонія вручення диплома Почесного доктора (Honoris causa)

президенту Національної академії наук України академіку НАН України А. Загородньому.

Церемонія відбулася під час засідання Вченої ради університету. Її відкрив ректор УДУ ім. М. Драгоманова В. Андрущенко, який наголосив на вагомому внеску А. Загороднього в розвиток сучасної науки й освіти, підкресливши значення його наукового авторитету та багаторічної діяльності для формування світогляду молодого покоління, підтримки наукового пошуку та зміцнення академічних традицій.

Під час урочистостей було оголошено рішення Вченої ради університету про присвоєння А. Загородньому звання Почесного доктора. Відповідний диплом та академічну мантию йому вручив ректор університету.

У своєму виступі академік НАН України А. Загородній подякував університетській спільноті за високу відзнаку та наголосив на особливій важливості єдності науки й освіти в умовах сучасних викликів. Він також підкреслив необхідність підтримки молодих науковців, розвитку міждисциплінарної співпраці, розширення участі студентської молоді в дослідницьких проєктах і міжнародних ініціативах, а також подальшої інтеграції української науки у світовий дослідницький простір.

З вітальними словами до новообраного Почесного доктора звернулися провідні українські науковці, які відзначили вагомий внесок А. Загороднього в розвиток вітчизняної науки, його авторитет у міжнародному науковому середовищі, роль у зміцненні наукового потенціалу України.

Урочисту атмосферу церемонії доповнили музичні вітання у виконанні камерного оркестру університету під керівництвом декана факультету мистецтв ім. А. Авдієвського В. Федоришина та Академічного камерного хору «Хрещатик» (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 23.03*).

\*\*\*

### ***Від фундаментальної фізики до ядерної безпеки: візит керівництва НАН України до Інституту ядерних досліджень***

Перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік В. Богданов разом із в. о. головного вченого секретаря НАН України доктором філософських наук О. Кубальським, академіком-секретарем Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України академіком І. Гаркушею, ученим секретарем Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України доктором технічних наук С. Беспаловим та ученим секретарем Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України кандидатом хімічних наук І. Кочешевим відвідали Інститут ядерних досліджень НАН України.

Візит став нагодою детально обговорити наукові результати установи, її експериментальні можливості та перспективи розвитку досліджень у галузі ядерної фізики.

Директор академік НАН України В. Слісенко поінформував про діяльність інституту, її структуру, кадровий потенціал і ключові напрями досліджень.

Тут здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження в галузях ядерної фізики, фізики елементарних частинок і високих енергій, ядерної енергетики, радіаційної фізики та реакторного матеріалознавства, фізики плазми й керованого термоядерного синтезу, а також у сфері ядерної, радіаційної та техногенно-екологічної безпеки.

Інститут залишається одним із провідних центрів фундаментальної науки, поєднуючи розвиток наукових шкіл із формуванням нових напрямів досліджень відповідно до світових тенденцій і міжнародних програм, а також виконуючи прикладні роботи державного значення.

Тут функціонують унікальні ядерно-фізичні установки, які дають змогу проводити як фундаментальні, так і прикладні дослідження, зокрема за участі науковців інших установ. Водночас їх підтримка та модернізація потребують значних капіталовкладень.

Серед найбільш вагомих наукових результатів, отриманих за останні роки і визнаних на міжнародному рівні, результати досліджень у галузі фізики високих енергій та фізики елементарних частинок. Зокрема, науковці інституту беруть участь в експерименті LHCb на Великому адронному колайдері в ЦЕРН (Швейцарія), де проводяться фізичні вимірювання на модернізованому детекторному комплексі за умов підвищеної світності зіткнень легких і важких ядер. За досягнення в дослідженні асиметрії матерії та антиматерії, відкритті нових частинок і спостереженні рідкісних процесів вони відзначені однією з найпрестижніших світових нагород – Breakthrough Prize in Fundamental Physics.

Важливі результати отримано також у дослідженнях подвійного бета-розпаду ізотопів. Зокрема, результати дослідження подвійного бета-розпаду молібдену-100 мають істотне значення для експериментальної та теоретичної фізики нейтрино, а також для пояснення процесів, що призвели до баріонної асиметрії Всесвіту. Крім того, уперше спостережено унікальне явище подвійного бета-розпаду ядра неодиму-150, яке в разі підтвердження стане важливим тестом теоретичних моделей у фізиці ядра та слабкої взаємодії.

Також отримано вагомні результати в галузі теорії ядра, структури атомного ядра, ядерних реакцій і спектроскопії, нейтронної та радіаційної фізики, матеріалознавства, фізики плазми, а також у сфері радіоекології й радіобіології.

Разом із фундаментальними дослідженнями інститут виконує прикладні роботи, що мають важливе державне значення. Зокрема, науковці беруть участь у дослідженнях щодо продовження термінів безпечної експлуатації енергоблоків українських АЕС. Ці роботи координуються АТ «НАЕК «Енергоатом»» і використовуються для розроблення довгострокових програм розвитку атомної енергетики України.

Значна увага приділяється дослідженню впливу підприємств ядерного паливного циклу, зокрема атомних електростанцій, на довкілля та здоров'я людини. В інституті здійснюється регулярний контроль активності радіонуклідів у компонентах навколишнього середовища, розраховуються дозові навантаження, вивчається радіоекологічний стан територій. На основі цих досліджень сформовано бази даних параметрів радіаційного стану наземних і водних екосистем і створено карти забруднення території України радіонуклідами внаслідок аварії на ЧАЕС.

Для проведення експертизи ядерних і радіоактивних матеріалів, вилучених із незаконного обігу, в інституті створено Лабораторію ядерної криміналістики. Вона оснащена сучасним радіометричним, дозиметричним і спектрометричним обладнанням і забезпечує експертну підтримку правоохоронних органів як на місці виявлення матеріалів, так і в процесі подальших розслідувань. Лабораторія також забезпечує оперативний обмін інформацією між фахівцями, залученими до протидії незаконному обігу радіоактивних матеріалів, і бере участь у відповідних міжнародних ініціативах.

Завдяки широким міжнародним зв'язкам науковці інституту беруть участь у численних міжнародних експериментах і дослідницьких програмах, зокрема LHCb, SuperNEMO, BOREXINO, AMoRE, CUPID-Mo, CROSS, BINGO, RES-NOVA, GAIAS, EUREKA та ін., а також у проєктах за програмами EURIZON, EIRENE, Horizon Europe та EURATOM у межах консорціуму EUROfusion.

Під час візиту керівництво НАН України ознайомилося з роботою ядерно-фізичних установок і лабораторій інституту, а також поспілкувалося з науковими колективами.

Обговорили подальший розвиток – передусім модернізацію експериментальної бази, розширення міжнародної співпраці та можливості для залучення й підтримки молодих учених.

Інститут ядерних досліджень НАН України залишається одним із ключових наукових центрів держави, де поєднуються фундаментальні дослідження та прикладні роботи, важливі для енергетичної й ядерної безпеки України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 20.03*).

## **Наукові видання НАН України**

*Доступний випуск інформаційно-аналітичного бюлетеню «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» за березень 2026 р.*

Пропонуємо вашій увазі черговий випуск [№ 3 (218), березень 2026 р.] інформаційно-аналітичного бюлетеня «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс», підготовленого в Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського.

У номері:

1. ЦЕРН звільнив Україну від сплати внесків на 2026 р.: підтримка української науки триває.

2. Понад 3 млрд грн на розвиток науки: розподілено фінансування за результатами державної атестації.

3. НФДУ оголошує конкурс «Індивідуальні наукові проєкти 2027–2028».

4. Зростання вуглецевого елемента в атмосфері: причини та наслідки для людини і планети.

5. Бібліотеки наукових установ НАН України: трансформації і тенденції розвитку в умовах сучасних викликів.

Довідково. «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» – щомісячний інформаційно-аналітичний бюлетень матеріалів медіа, у якому висвітлюються питання підвищення ефективності наукової діяльності, перебіг реформування української науки, її внесок у суспільний розвиток і підвищення обороноздатності країни, подається інформація про міжнародну наукову співпрацю, здобутки української науки та досвід розвитку наукових досліджень за кордоном. Докладно аналізуються публікації про проблеми цифрової трансформації суспільства, впровадження інноваційної моделі економіки, сучасні аспекти наукової цифрової комунікації. Особлива увага приділяється суспільній дискусії з питань реформування наукової сфери та популяризації науки в українському суспільстві. Подаються наукові статті й аналітичні матеріали науковців Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

Бюлетень є додатком до журналу «Україна: події, факти, коментарі» (виходить двічі на місяць), присвяченого висвітленню й аналізу найбільш актуальних подій суспільного життя в економічній, політичній та соціальних сферах, проблемам ефективності державотворчого процесу в Україні (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 6.04*).